

MAANPUOLUSTUSKORKEAKOULU

**ALUEELLISEN TURVALLISUUDEN HAASTEET -
LÄNSI-AFRIKAN TURVALLISUUSYHTEISTYÖ JA MALIN KRIISI**

Tutkielma

kapteeni

Jouni Kaunismäki

Esiupseerikurssi 66

Maasotalinja

Huhtikuu 2014

| | |
|---|---|
| Kurssi Esiupseerikurssi 66 | Linja Maasotalinja |
| Tekijä Kapteeni Jouni KAUNISMÄKI | |
| Tutkielman nimi ALUEELLISEN TURVALLISUUDEN HAASTEET - LÄNSI-AFRIKAN TURVALLISUUSYHTEISTYÖ JA MALIN KRIISI | |
| Oppiaine johon työ liittyy Strategia | Säilytyspaikka MPKK:n kurssikirjasto |
| Aika Huhtikuu 2014 | Tekstisivuja <39> Liitesivuja <0> |
| <p>TIIVISTELMÄ</p> <p>Malissa vuonna 2014 meneillään olevan kriisin tarkastelu luo kuvan tyypillisestä 2000 -luvun afrikkalaisesti konfliktista, jonka juuret ovat syvällä alueen historiallisissa epäkohdissa sekä etnisissä ja alueellisissa ongelmissa. Konfliktin monitahoinen vaikutus nykymaailmassa ulottuu laajalle, jopa globaalille, tasolle. Malin kriisin ratkaisuyritykset muodostavat poikkeavan kaavan kansainvälisen yhteisön aikaisemmin harjoittamasta tavasta ja voivat olla esimerkki uudesta turvallisuusyhteistyöstä.</p> <p>Tutkimuksen tavoitteena on selvittää vuonna 2012 eskaloituneen Malin kriisin ratkaisemiseksi tehtyjä pyrkimyksiä sekä niiden taustalla vaikuttavia toimijoita ja turvallisuusyhteistyötä. Tutkimuksessa tarkastellaan lisäksi Länsi-Afrikan ja Sahelin alueella vaikuttavien valtioiden ja yhteisöjen toimintaa sekä analysoidaan niiden intressejä aluetta kohtaan ja mahdollista vaikutusta Malin sisäiseen konfliktiin.</p> <p>Malissa nykyiseen kriisiin liittyy monia ulottuvuuksia. Historiallinen tausta vuosikymmeniä kestäneessä konfliktissa, keskushallinnon heikkous ja useiden Länsi-Afrikan valtioiden suvereniteetin puuttuminen omalla alueellaan ovat merkittäviä tekijöitä kriisin syntymisessä ja jatkumisessa. Yhteiskunnalliset epäkohdat ja humanitääriset ongelmat ruokkivat vähemmistöjen kapinointia ja luovat pohjan järjestäytyneelle rikollisuudelle, terrorismille ja uskonnollisille ääriliikkeille, joiden voima on kasvanut niin suureksi, että ne pystyvät haastamaan alueen heikot valtiot. Kriisi on samalla Malin keskushallinnon taistelua maan sisäisiä separatistisia pyrkimyksiä vastaan ja terrorismin vastaista sota, johon kansainvälinen yhteisö laajalla rintamalla omien intressiensä mukaisesti osallistuu.</p> <p>Tutkimuksen teoreettisena viitekehyksenä on kvalitatiivinen eli laadullinen konfliktin tutkimus, joka perustuu vertailevaan asiakirjatutkimukseen ja aineiston sisällönanalyysiin. Tutkimuksen näkökulmaa on laajennettu premissien kautta konstruktivisen ja jälkikolonialisen teorian avulla.</p> | |
| <p>AVAINSANAT</p> <p>Malin kriisi, Sahel, Länsi-Afrikka, konflikti, turvallisuusyhteistyö, separatismi, terrorismi, islamistit</p> | |

SISÄLLYSLUETTELO

| | |
|---|-----------|
| 1. JOHDANTO | 1 |
| 1.1 Tutkimusaiheen esittely | 1 |
| 1.2 Tutkimuksen tavoitteet, tutkimusongelma ja viitekehys | 5 |
| 1.3 Tutkimusmenetelmä ja aikaisempi tutkimus | 8 |
| 2. MALIN KONFLIKTIN ULOTTUVUUDET | 10 |
| 2.1 Tuaregien kapinointi..... | 10 |
| 2.2 Terrorismi ja järjestäytynyt rikollisuus | 14 |
| 2.3 Radikaalit islamistiryhmät ja separatistit | 17 |
| 2.4 Hallinnon heikkous..... | 23 |
| 3. TURVALLISUUDEN TEKIJÄT..... | 29 |
| 3.1 Alueellinen turvallisuusyhteistyö | 29 |
| 3.2 Kansainvälinen turvallisuusyhteistyö..... | 32 |
| 3.3 Muita toimijoita | 35 |
| 4. JOHTOPÄÄTÖKSET | 37 |

LÄHTEET

ALUEELLISEN TURVALLISUUDEN HAASTEET - LÄNSI-AFRIKAN TURVALLISUUSYHTEISTYÖ JA MALIN KRIISI

1. JOHDANTO

”Voitot terrorismia vastaan ovat mahdollisia. Esimerkiksi Malissa, turvallisuusneuvoston selkeällä mandaatilla, afrikkalaiset ja ranskalaiset joukot eurooppalaisten tuella vastasivat Bamakon viranomaisten pyyntöön puuttua tilanteeseen ja onnistuivat lopettamaan laajamittaisen terroristien hyökkäyksen. Tämänpäiväiset tulokset puhuvat puolestaan. Mali on saanut alueensa takaisin, se takaa kansalaistensa turvallisuuden ja on jopa onnistunut järjestämään vilpittömiksi tunnustetut presidentinvaalit sovitussa aikataulussa. Tässä yhteydessä haluaisin toivottaa tervetulleeksi Malin uuden presidentin, Ibrahim Boubacar Keitan, joka edustaa suurta länsiafrikkalaista voittoa terrorismista...”

Ranskan tasavallan presidentti
Françoise Hollande
YK:n yleiskokouksen avauspuheenvuoro¹
24.9.2013

1.1 Tutkimusaiheen esittely

Malissa meneillään olevan kriisin tarkastelu luo kuvan tyypillisestä 2000 -luvun afrikkalaisesti konfliktista, jonka juuret ovat syvällä alueen historiallisissa lähtökohdissa sekä etnisissä ja alueellisissa ongelmassa, mutta joiden monitahoinen vaikutus nyky maailmassa ulottuu huomattavasti laajemmalle, jopa globaalille, tasolle.² Malin kriisin ratkaisuyritykset muodostavat poikkeavan kaavan kansainvälisen yhteisön aikaisemmin harjoittamasta tavasta selvittää alueellisia kriisejä kun vastuuta kriisinhallinnasta ja päätöksenteosta on pyritty antamaan jo alkuvaiheessa afrikkalaisille toimijoille.³ Samalla Malissa toteutettu kriisinhallinta, heikosta kehityksestä huolimatta, voi olla esimerkki tulevaisuuden turvallisuusyhteistyöstä, jossa länsimai-

¹ France at the United Nations 2013

² Thurston & Lebovich 2013, 1-5

³ Freear & de Coning 2013

den sekaantumista ja suoraa vaikuttamista pyritään välttämään.⁴ Länsimaiden keskinäinen globaali vastuunjako on myös poikennut aikaisemmin totutusta, kun Yhdysvallat on Irakin ja Afganistanin sotien jälkeen siirtämässä vastuuta Euroopan lähialueista eurooppalaisille suurvalloille, joilla entisinä siirtomaaisäntinä on läheisemmät suhteet useisiin Afrikan valtioihin. Myös toimintatavat ovat muuttumassa, sillä sitoutuminen pitkäkestoiseen läsnäoloon ei ole enää vaihtoehto länsimaiden kriisinhallinnan ja vaikuttamisen toimintatavoissa.⁵

Maailman köyhimpiin ja kehittymättöimpiin⁶ kuuluva länsiafrikkalainen Malin valtio juutui vuoden 2012 alussa itsenäisyytensä ajan vaikeimpaan kriisiin. Maan pohjoisosista alkanut, vuosikymmeniä kytynyt, Tuareg⁷ -kapina voimistui maan sisäiseksi konfliktiksi ja vaikutti merkittävästi koko alueen entisestään epävakaaseen tilanteeseen.⁸ Samaan aikaan Malin heikko ja korruptoitunut hallinto, joka länsimaiden silmissä oli pitkään ollut afrikkalaisen demokratiakehityksen mallioppilas, ajautui konfliktin laajetessa nopeasti tilanteeseen, jonka seurauksena maan johto vaihtui sotilasvallankaappauksessa maaliskuussa 2012.⁹ Tilanteen monimutkaisuutta lisäävät aluetta vuosikymmeniä vaivanneet lukuisat humanitääriset ongelmat¹⁰, järjestäytynyt rikollisuus, huumeiden, aseiden ja ihmisten salakuljetus¹¹, sekä arabikevään vaikutukset, jotka erityisesti Gaddafin hallinnon kaaduttua Libyassa lisäsivät taistelijoiden ja aseiden virtaa Malin pohjoisosien kapinallisille sekä terroristijärjestöiksi luokiteltaville toimijoille.¹²

Mali vastaanotti 2000 -luvun aikana satoja miljoonia euroja länsimaiden tukea demokratiakehityksensä ja alueellisten olosuhteiden parantamiseksi. Kyseisinä vuosina maan sisäisten jännitteiden purkaminen perustui kuitenkin lähinnä Malin asevoimien ja turvallisuusjoukkojen vahvistamiseen. Kestäviin poliittisiin ratkaisuihin ei juurikaan panostettu, mikä on osaltaan johtanut ristiriitoihin päätösvalan ja resurssien jakamisesta eri poliittisten- ja etnisten ryhmien välillä.¹³ Mali on kärsinyt vähintään viimeisen puolivuosisataa eriasteisista jännitteistä ja heikosta hallinnosta, niin sanottuja Tuareg -kapinoita on puhjennut säännöllisin väliajoin.¹⁴ Vuo-

⁴ Lacher 2013

⁵ Aaltola 2013

⁶ Maailmanpankki 2013

⁷ Globalis, Tuaregit ovat Pohjois-Malin, läntisen Saharan ja Sahelin alueella elävä alkuperäiskansa, berbereitä, joiden perinteinen elinkeino on ollut karjan kasvatusta, kaupankäyntiä ja ryöstelyä. Viimeisinä vuosikymmeninä mm. kuivuus, alueen levottomuudet ja etniset väkivaltaisuuksien on vakavasti haitanneet tuaregien perinteistä elämäntapaa. Tuareg-kansaa arvioidaan olevan viiden valtion alueella noin 1,5 milj.

⁸ Arieff 2013, 1

⁹ Wing 2013, 476-479

¹⁰ UNHCR 2013

¹¹ UNODC 2013

¹² Cline 2013, 622

¹³ Wulf & Mesko 2013, 10-14

¹⁴ Globalis, ns. Tuareg-kapinoita Malin alueella vuosina 1916-17, 1963-64, 1990-96 ja 2006-09

den 2012 kapina sai kuitenkin suurempaa huomiota myös länsimaissa. Aluksi tuaregien MNLA:n (Mouvement National de Liberation de l'Azawad) liittolaisena kapinassa taistelleet islamistiryhmät AQIM (Al-Qaeda in the Islamic Maghreb), Ansar al-Dine ja MUJAO (Mouvement pour l'unicité et le Jihad en Afrique de l'Ouest) ottivat konfliktin hallinnan maaliskuuhun vaihteessa 2012 ja valloittivat nopeassa tahdissa Pohjois-Malin tärkeimmät kaupungit Malin hallituksen kykenemättä vastustamaan tilanteen kehittymistä. Kapinallisten väkivaltaisuus ja Pohjois-Maliin asetettu sharia -lakiin perustuva hallinto saivat aikaan satojentuhansien ihmisten pakolaistulvan, joka, yhdistettynä alueen kriittiseen humanitäärisen tilanteeseen, viimeistään havahdutti kansainvälisen yhteisön alueen ongelmiin.¹⁵

Vuoden 2012 kriisin alkuvaiheessa Malin vallassa ollut poliittinen johto ja kansainvälinen yhteisö uskoivat taistelujen rajoittuvan perinteiseen tapaan Malin levottomaan, tuaregenemmistöiseen, pohjoisosaan. Yhdistyneiden kansakuntien (YK) valtuuttama¹⁶ ja Länsi-Afrikan talousyhteisön (ECOWAS) toimeenpanema yhteisafrikkalaisten joukkojen interventio (AFISMA¹⁷ -operaatio) olisi ollut mahdollista toteuttaa kuitenkin vasta kesällä 2013. Islamistiryhmät jatkoivat hyökkäyksiään poliittisista tunnusteluista huolimatta ja etenivät vuoden 2012 lopulla kohti etelää ja lähelle pääkaupunkia Bamakoa. Tämä johti Malin presidentin virkaa, huhtikuusta 2012 asti, pitäneen Dioncounda Traorén tammikuussa 2013 välittämään kiireelliseen avunpyyntöön, johon Ranska vastasi.¹⁸

Ranskan johtama sekä ECOWAS:n ja useiden länsimaiden tukema operaatio Serval käynnistyi nopeasti ilmaiskuina 11. tammikuuta 2013. Ilmaiskujen jälkeen ranskalaiset maavoimien yksiköt etenivät pääosin tšadilaisten joukkojen tukemana kohti pohjoista kohdaten suhteellisen lievää vastarintaa islamistien puolelta. Pohjois-Malin kaupungit ja muut tärkeät kohteet vapautettiin kapinallisten hallinnasta helmikuun alkuun mennessä.¹⁹ Ranskan vetäytyminen operaatiosta aloitettiin jo huhtikuussa 2013 vastuun kriisinhallinnasta siirtyessä YK:n valtuuttamana²⁰ Afrikan Unionin ja ECOWAS:n johtamalle, pääosin n. 12000 afrikkalaissotilaan vahvuiselle, MINUSMA²¹ -operaatiolle.²²

¹⁵ Roberto & Closs & Ronconi 2013, 75-77

¹⁶ YK:n turvallisuusneuvoston päätöslauselma 2085

¹⁷ African-led International Support Mission in Mali (YK)

¹⁸ Roberto & Closs & Ronconi 2013, 77-79

¹⁹ International Crisis Group 2013, 6-13

²⁰ YK:n turvallisuusneuvoston päätöslauselma 2100

²¹ Multidimensional Integrated Stabilization Mission in Mali (YK)

²² www.un.org/en/peacekeeping/

Yhdistyneiden kansakuntien turvallisuusneuvosto esitti lausunnoissaan joulukuussa 2013 huolensa Sahelin ja Länsi-Afrikan alueen hälyttävästä tilanteesta, turvallisuustilanteen monista ongelmista sekä alueen lukuisista poliittisista, yhteiskunnallisista ja humanitaarisista haasteista. Lisäksi lausunnossa tuotiin esille syvä huolestuneisuus alueella toimivien lukuisten terroristi- ja rikollisjärjestöjen vaikutuksesta alueella. Turvallisuusneuvoston strategiana on vahvistaa Länsi-Afrikan Sahelin alueen valtioiden suvereniteettia ja alueellista koskemattomuutta sekä kansallista yhtenäisyyttä. YK:n turvallisuusneuvosto vaati lausunnossaan kaikkia alueella vaikuttavia toimijoita, valtioiden lisäksi, sitoutumaan esitettyihin tavoitteisiin tiiviissä yhteistyössä.²³

Vaikka tilanne on rauhoittunut suurimmassa osassa maata, Malin pohjoisosien hallinnasta kiistellään vuoden 2014 alussa edelleen, eikä kriisiä voida pitää ratkaistuna. Islamisteilla ja kapinallisilla, on ranskalaisten osittaisen lähdön jälkeen, edelleen kykyä vaikuttaa alueen väestöön ja tehdä hyökkäyksiä Malin hallitusta tukevien joukkojen hallitsemiin kaupunkeihin. Käytännön tasolla kansainvälisen yhteisön kumppanikseen valitseman Malin hallituksen toimeenpanokyky on ollut hyvin kyseenalainen. Lisäksi Tsadin, Nigerin ja Nigerian alueelle lähettämien joukkojen kykyä ylläpitää rauhaa alueella voidaan aikaisempiin kokemuksiin perustuen epäillä. Myös Malin oman armeijan toimintatavat ovat herättäneet kysymyksiä jopa ihmisoikeusloukkauksista.²⁴ Yhtään helpommaksi tilannetta ei tee Malin edelleen sekava poliittinen kenttä, useat etniset ryhmät sekä alueella eri intressejä ajavat muut toimijat.²⁵

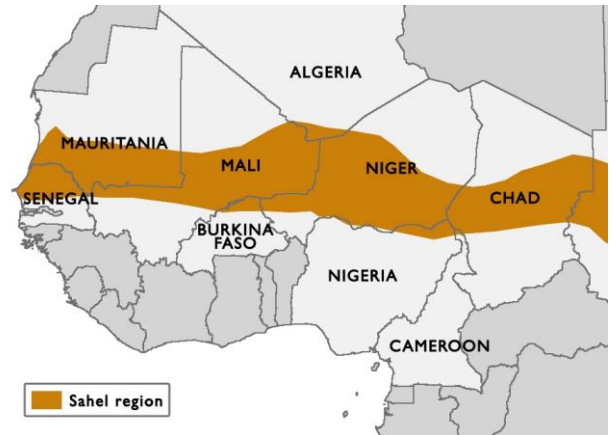
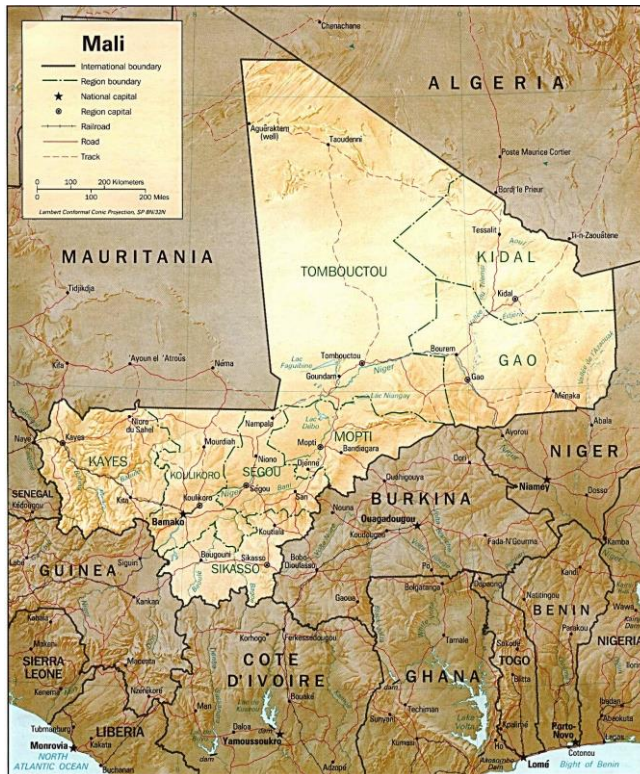
Malin kriisiä ja sen vaikutuksia tarkastellessa kohdataan kokonaisuudessaan hyvin monisäikeinen konflikti. Ensinnäkin eri tasoilla sen ratkaisemiseksi tarvitaan vaikuttamista niin paikallisesti, kansallisesti, alueellisesti kuin globaalisti. Konfliktin ulottuvuuksia ja syitä ovat muun muassa historiallinen tausta, keskushallinnon heikkous ja useiden Länsi-Afrikan valtioiden suvereenisuuden puuttuminen omalla alueellaan. Toiseksi yhteiskunnalliset epäkohdat ja humanitääriset ongelmat ruokkivat vähemmistöjen kapinointia ja luovat pohjan järjestäytyneelle rikollisuudelle, terrorismille ja uskonnollisille ääriliikkeille, joiden voima on kasvanut niin suureksi, että ne pystyvät haastamaan alueen heikot valtiot. Edelleen Malin kriisi käsittää useita konfliktin tyyppisiä. Se on samalla Malin keskushallinnon taistelua, johon on yhdistetty Malin hallinnossa jatkuva poliittinen kriisi, maan sisäisiä separatistisia pyrkimyksiä vastaan ja terrorismin vastaista taistelua, johon kansainvälinen yhteisö laajalla rintamalla aktiivisesti osallistuu ja johon on useiden toimijoiden kohdalla liitetty omien intressien turvaamista.

²³ YK:n turvallisuusneuvoston lausunnot 2013/20 ja 2013/22

²⁴ Human Rights Watch 2013

²⁵ Simpson 2014

kuva 1. Malin kartta ja lippu (lähde: wikipedia.com)



kuva 2. Sahelin alue (lähde: yubanet.com)



1.2 Tutkimuksen tavoitteet, tutkimusongelma ja viitekehys

Tutkimuksen tavoitteena on selvittää vuonna 2012 eskaloituneen Malin kriisin ratkaisemiseksi tehtyjä pyrkimyksiä sekä niiden taustalla vaikuttavia toimijoita ja turvallisuusyhteistyötä. Tutkimuksessa tarkastellaan lisäksi Länsi-Afrikan ja Sahelin alueella vaikuttavien valtioiden ja yhteisöjen toimintaa sekä analysoidaan niiden intressejä aluetta kohtaan ja mahdollista vaikutusta Malin sisäiseen konfliktiin.

Tutkimus on rajattu koskemaan Länsi-Afrikan ja läntisen Sahelin aluetta, alueen valtioiden ja alueen muiden toimijoiden osalta, mikä niiden vaikutus on tai oli Malin kriisissä ja sen eri ratkaisupyrkimyksissä. Alueen muiden valtioiden toimintaa, mahdollisia konflikteja ja olosuhteita ei käsitellä, ellei niillä ole suoraa vaikutusta Malin tapahtumiin tai niiden seurauksiin. Malin kriisin osalta syiden ja seurausten tutkimus käsittää keskeisimmät esille tulevat toimijat ja tapahtumat. Malin kriisillä tarkoitetaan tässä tutkimuksessa vuonna 2012 eskaloitunutta tuaregien kapinaa, joka vuoden 2013 alussa johti mm. Ranskan väliintuloon.

Tutkimusongelma ja tutkimuksen pääkysymys on:

Miten ja minkä toimijoiden kautta alueellista turvallisuutta edistetään Länsi-Afrikassa ja miten tämä on vaikuttanut Malin kriisin ratkaisupyrkimykseen?

Pääkysymyksen lisäksi tutkimuksen alakysymyksiä ovat:

- 1) *Miten Malin nykyinen kriisi on muodostunut?*
- 2) *Miten Malin kriisiä on yritetty ratkaista ja mitkä toimijat siihen ovat osallistuneet?*
- 3) *Millaisia intressejä muilla Länsi-Afrikan valtioilla sekä paikallisilla ja kansainvälisillä toimijoilla on alueella ja miten nämä toimijat vaikuttavat Malin kriisin kehitykseen sekä alueen turvallisuuspoliittiseen tilanteeseen?*
- 4) *Millaisia turvallisuusyhteistyön muotoja alueella on toteutettu?*

Tutkimuksen premissinä on näkemys, jonka mukaan Malin nykyisen kriisin siemenet on kylvetty jo kauan ennen vuoden 2012 kapinointia ja, että nykyinen kriisi on jatkoa Malian kokonaisen itsenäisyyden ajan vaivanneisiin ongelmiin, etnisten ryhmien valtataisteluun, separatistisiin pyrkimyksiin ja hallinnon heikkouteen. Lisäksi on oletettavaa, että entisen siirtomaaisännän, Ranskan, intressit ja vaikutusvalta alueella on huomattava.²⁶ Kokonaisuutena Malin kriisi on vakavine humanitäärisine ongelmineen niin laaja ongelmien vyyhti, että sen ratkaiseminen ei tule onnistumaan Malin valtion omin resurssein ja toimenpitein, vaan tulee vaatimaan kaikissa tapauksessa ulkopuolisen toimijan vaikuttamista. Tutkimusongelmaa on lähestytty edellä kuvattujen tutkimuskysymysten ja olettamusten kautta. Tavoitteena on ollut löytää alueen eri toimijoiden välisiä eroja ja yhtäläisyyksiä, niin toiminnassa kuin intresseissäänkin, joiden perusteella meneillään olevaan kriisiin liittyvä turvallisuusyhteistyö on selitettävissä.

Tutkimuksen teoreettisena viitekehyksenä on kvalitatiivinen eli laadullinen konfliktin tutkimus, joka perustuu vertailevaan asiakirjatutkimukseen ja aineiston sisällönanalyysiin. Tutkimuksen näkökulmaa on laajennettu premissien kautta konstruktivisen ja jälkikoloniaalisen teorian avulla. Kvalitatiivisen tutkimuksen avulla voidaan kuvata todellisia tapahtumia ja niiden seurauksia.²⁷ Näin ollen on tutkimusaineistosta mahdollista muodostaa riittävän laaja pohja tarkentamaan tutkimuskysymyksiä sekä jäsentämään runsasta ja vaihtelevaa lähdemateriaalia. Tässä tutkimuksessa lähdeaineistosta on pyritty muodostamaan mahdollisimman realistinen ja luotettava kuva Malin nykyisestä kriisistä sekä Länsi-Afrikan alueen muiden toimijoiden intresseistä ja toimista alueellisen turvallisuuden edistämiseksi.

Konfliktin tutkimukselle ominaista on pyrkiä kuvaamaan kriisien syitä ja seurauksia, sekä niiden ennustettavuutta. Lähtökohtana on kansainvälisten konfliktien muuttunut luonne, muun muassa pitkäkestoisuus, useiden toimijoiden osallistuminen ja konfliktien aiheuttamat humanitääriset katastrofit. On myös perusteltua esittää, että kylmän sodan jälkeisiä konflikteja on

²⁶ Pringle 2006, 7-12

²⁷ Hirsjärvi 2010, 161

ollut vaikea ratkaista pelkästään sotilaallisin keinoin. Lisäksi erilaiset kansainväliset ja alueelliset organisaatiot sekä kansalaisjärjestöt osallistuvat konfliktien ratkaisuun yhä enenevässä määrin. Konfliktin tutkimus painottaa myös kulttuurillisten ja uskonnollisten seikkojen merkitystä konfliktien kehittämisessä sekä sisältää konfliktien historiallisen tutkimuksen, konfliktin ratkaisun tutkimuksen, kulttuuristen ja uskonnollisten seikkojen ja konfliktien välisen yhteyden tutkimisen, välitystoiminnan ja neuvottelujen tarkastelemisen sekä konfliktien jälkeisen kansakunnan rakentamiseen liittyvien tekijöiden tutkimuksen.²⁸

Konstruktivismi tarjoaa mahdollisuuden selittää Malin kriisiä kun sen problematiikkaa ei avaudu analyysitasojen klassisessa kolmijaossa tai klassisen realismin näkemysten avulla.²⁹ Konstruktivismiin käsityksen mukaan kansainvälisten suhteiden perusolettamus on anarkinen ja riippuu toimijoista sekä siitä, millaista alueellista tai globaalia politiikkaa ne konstruoivat ja millaiseen strategiaan ne pystyvät anarkian oloissa. Poliitiikan ja strategian määrittävät etnisin, poliittisin, kulttuurisin tai uskonnollisin perustein ideat ja järjestöt, joita toimivat kansalaisryhmät rakentavat ja ylläpitävät. Konstruktivismi nimenomaan kyseenalaistaa klassisen realismin peruskäsityksen³⁰, jossa kansainvälisten suhteiden ja turvallisuuden luomisen päätoimijoita ovat valtiot ja niiden väliset organisaatiot. Malin kriisi, kuten kehitys useissa arabimaissa, on osoittanut, että yksittäisten valtioiden ja niiden muodostamien yhteisöjen edellytykset hallita tilanteen kehittymistä ovat olennaisesti heikenneet.³¹

Jälkikoloniaalinen teoria on otettu tässä tutkimuksessa tukemaan perusolettamuksia sekä vahvistamaan johtopäätöksiä. Kokonaisuutena teoria on moneen suuntaan haarautuva, eikä sellaisenaan tarjoa kaikkia vastauksia tutkimuskysymyksiin. Jälkikoloniaalinen teoria tarjoaa kuitenkin mahdollisuuden tarkastella Malin kriisiä muun muassa rodun, etnisyyden, kansallisuuden, sukupuolen, kolonialisminvastaisuuden, uuskolonialismin sekä luokkajakojen kautta.³² Jälkikoloniaalisen teorian avulla voidaan analysoida sekä kolonialismin aikaa, että nykyajan ilmiöitä. Sen näkökulma strategian tutkimuksessa on myös ajankohtainen, sillä, kuten Malin tapauksessa³³, voidaan perustellusti väittää, että maailmassa on käynnissä useita konflikteja, joiden perusta on luotu kolonialismin ajan aluejaoissa, väestön jaottelussa sekä keinotekoisissa valtarakenteissa. Lisäksi useat entiset siirtomaat ovat edelleen taloudellisesti tai poliittisesti riippuvaisia vanhoista siirtomaaisännistään.³⁴

²⁸ Harle 2010, 7-16

²⁹ Sivonen 2013, 129-134

³⁰ Sipilä & Koivula 2013, 23-25

³¹ Salomaa 2011

³² Kuortti 2007, 11-15.

³³ Bergamaschi 2013, 2-3

³⁴ Kuortti 2007, 11-15

kuva 3. Tutkimuksen viitekehys (karttakuvan lähde: afp.com, kuva: editorials.voa.gov)



1.3 Tutkimusmenetelmä ja aikaisempi tutkimus

Tutkimuksen tutkimusmenetelmänä on käytetty pääasiassa kvalitatiivista vertailevaa asiakirjatutkimusta. Lähdeaineistosta on pyritty muodostamaan riittävän laaja pohja tutkimuskysymysten tarkentamiseksi sekä edelleen tutkimusaineiston laajemmalle analyysille ja lisätarpeille. Kvalitatiivinen tutkimusote on valittu tähän tutkimukseen koska siihen liittyy pyrkimys kuvata todellisia tapahtumia ja niiden seurauksia.³⁵ Vaihtelevasta ja runsaasta lähdeaineistosta on etsitty tarkemmat tietotarpeet ja muodostettu tutkimuksen päälukujen mukaiset kokonaisuudet. Osaa tutkimuksessa käytetystä lähdeaineistosta on analysoitu myös laadullisen sisällönanalyysin avulla.

³⁵ Hirsjärvi 2010, 161

Tässä tutkimuksessa laadullista sisällönanalyysiä on käytetty hankitun empiirisen aineiston, erityisesti eri järjestöjen raporttien ja asiakirjojen, merkityksiä selvitetessä. Analyysin avulla on laaja aineisto yhdistetty teemojen mukaisiksi kokonaisuuksiksi ja arvioiksi Malin kriisin ratkaisupyrkimyksistä. Päämääränä on ollut selkeä kokonaisuus, joka perustuu julkaistuihin artikkeleihin sekä eri järjestöjen asiakirjoihin ja raportteihin.

Tutkimuksen lähdeaineiston muodostavat kaikki julkaistu ja vapaassa käytössä oleva materiaali Malin kriisiin liittyen. Pääosan aineistosta muodostavat eri järjestöjen ja tutkimuslaitosten julkaisut, tiedonannot ja raportit. Historiallisia tapahtumia arvioitaessa ja niiden kulkua seurattaessa, on ymmärrettävä niiden merkitys nykyiseen tilanteeseen ja mahdollisiin tuleviin ratkaisuihin. Tutkimusprosessin päämääränä on myös ollut selvittää tapahtumiin liittyvät faktat ja muodostaa niiden perusteella teoria kriisin ratkaisuvaihtoehdoista.

Lähdekritiikin merkitys korostuu tämän tutkimuksen kaltaisessa tapauksessa, jossa ollaan lähes täysin sekundäärisen lähdeaineiston varassa. Tässä tutkimuksessa arviointi on suoritettu käymällä läpi kaikkia mahdollisia asiakirjoja, raportteja sekä artikkeleita vertaamalla niitä toisiinsa. Kaikki tutkimuksessa esitetty tieto on varmistettu vähintään kahdesta eri lähteestä. Lisäksi tieto on varmistettu myös niistä lähteistä, jotka ovat olleet käytettyjen asiakirjojen, raporttien tai artikkelien aineistona. Hankittu tieto on lisäksi analysoitu vertaamalla sitä lähdemateriaalista muodostettuun kokonaisuuteen.

Koska Malin nykyinen kriisi on vielä meneillään ja vailla kunnollista ratkaisua, ei sen osalta juurikaan ole olemassa aikaisempaa tieteellistä tutkimusta. Kriisin syiden taustojen selvittämiseksi on tehty lukuisia ja vaihtelevan laatuista raportteja tai muistioita. Julkaistujen raporttien luonne ja merkitys korostuvat usein ne laatineen toimijan intressien mukaan ja täysin puolueettomia arvioita on ollut vaikea löytää. Näin ollen tutkimuksen yhtenä tärkeänä tehtävänä on siis ollut mahdollisimman todenmukaisen ja luotettavan kokonaiskuvan muodostaminen Malin nykyisestä kriisistä, sen taustoista sekä kansainvälisen yhteisön ratkaisupyrkimyksistä.

2. MALIN KONFLIKTIN ULOTTUVUUDET

2.1 Tuaregien kapinointi

Tuareg -kapina, joka eskaloitui kriisiksi tammikuussa 2012 on vain viimeisin vaihe pitkittyneessä ja monimutkaisessa historiallisessa konfliktissa, joka tuaregien ja Malin hallituksen välillä alkoi viimeistään vuonna 1963 ja sisältää laajemmat kapinoinnit 1990-luvun alkuvuosina ja vuosien 2006-09 välillä. Jokainen tuaregien kansannousu on saanut alkunsa Malin pohjoisosien Kidalin alueelta ja sitä on johtanut pieni sotilaallinen eliitti ifoghas -klaaniliittouman johtajista. Tämä ryhmä on hyvin pitkälle määrittänyt kulttuurisen ja ideologisen sisällön tuaregien separatismille, jota suinkaan kaikki tuaregi -heimot ja varsinkaan muut Malin pohjoisosien kansanosat eivät täysin tunnusta.³⁶

Ranskan siirtomaavalloitukset 1800-luvulla muodostivat nykyisen Länsi-Afrikan alueella vuoteen 1895 mennessä niin sanotun Ranskan Länsi-Afrikan³⁷, joka oli kahdeksan Ranskan hallitseman protektoraatin liitto. Protektoraattien muodostamat hallinnolliset alueet olivat Mauritania, Senegal, Ranskan Guinea, Norsunluurannikko, Niger, Burkina Faso, Benin sekä Ranskan Sudan, johon Mali kuului. Ranskan Sudanin rajat olivat piirretty jokseenkin sattuman varaisesti, eikä etnisiä ryhmiä juurikaan huomioitu kun vuosisatoja erillään eläneitä kansoja alistettiin samoille alueille Ranskan hallinnon alaisuuteen. Näin myös nykyisen Malin alueella etelän tummaihoiset kansat sekä pohjoisen tuaregit ja arabit muodostivat Ranskan Sudanin siirtomaan alamaiset.³⁸

Malin väestö on jakaantunut yli kahteenkymmeneen eri etniseen ryhmään. Monet etniset ryhmät ovat lisäksi jakaantuneet lukuisiin eri heimoihin tai klaaneihin. Useamman etnisen ryhmän kielet eroavat toisistaan niin paljon, etteivät niiden puhujat ymmärrä toisiaan. Malin virallinen kieli on ranska, mutta äidinkielenä sitä ei juuri puhuta. Suurimmat etniset ryhmät ovat noin 50% osuudella Mandit, joihin kuuluvat Bambara-, Soninké- ja Malinké-heimot, fulaniheimot 17% sekä nomadiset ryhmät, joihin tuaregit kuuluvat, 10% osuudella. Vuonna 2012 tuaregeja arvioitiin koko Sahelin alueella elävän noin 1,5 miljoonaa, joista noin 550000 Malin alueella. Enemmistön väestöstä tuaregit muodostavat Malin hallintoalueista pohjoisen Kidalissa sekä Timbuktussa. Malin 13,4 miljoonaisesta väestöstä noin 90% tunnustaa Islamin uskon sunnalaisuuden suufilaista suuntausta. Uskonnon harjoittaminen eroaa huomattavasti eri etnisten ryhmien välillä. Eteläosien heimot ovat varsin maallistuneita, mutta esimerkiksi

³⁶ Lyammouri 2013

³⁷ ransk. Afrique occidentale française (AOF)

³⁸ Stewart 2013, 16-20

erittäin hierarkkisen tuaregi -yhteisön keskuudessa islamin merkitys on huomattavasti suurempi.³⁹

Saharan ja Sahelin alueella vuosituhansia liikkuvina paimentolaisina eläneet, feodaalista järjestelmää ylläpitäneet ja aluetta hallinneet tuaregit vastustivat Ranskan kolonialistista hallintoa eivätkä hyväksyneet elämistä samoilla alueilla alempiarvoisina ja aikaisemmin muun muassa orjinaan pitämiensä Malin eteläosien mustien heimojen kanssa. Jo siirtomaavallan aikana tuaregit elättelivät toiveita omasta Azawadin valtiosta, johon liittyen vuonna 1916 käytiin ensimmäinen tuaregi-kapina, jonka ranskalaishallinto kukisti väkivaltaisesti.⁴⁰ Tilanne kärjistyi entisestään vuonna 1960 kun Mali itsenäistyi ja tuaregikansa jäi uudessa valtiossa vähemmistöön. Itsenäisessä Malissa valta keskittyi alusta alkaen etelän mustien heimojen eliitille, eikä pohjoisosien väestöllä ollut juurikaan mahdollisuutta vaikuttaa Malin vallankäyttöön.⁴¹

Tuaregien perinteiseen elämäntapaan paimentolaisina kuului muiden elintarvikkeiden ja karjan tarvitseman ravinnon hankkiminen alueen muilta, maanviljelyä elinkeinonaan harjoittavilta, heimoilta. Nämä tarpeet kerättiin yleensä veroina tuaregien alueella ja sen läheisyydessä eläviltä kansoilta, joille tuaregien toiminta muistutti lähinnä kiristystä ja ryöstelyä. Tämä toimintatapa oli luonnollisesti vuosisatoja vaikuttanut muiden heimojen suhtautumiseen sotaisina ja ylimielisinä pitämiään tuaregeja kohtaan. Ranskan vallan aikana toiminta oli saanut joksikin vapaasti jatkua, mutta valtioiden itsenäistyessä ne eivät enää sallineet sitä ja pystyivät asevoimillaan vastustamaan tuaregien omatoimista verotusta.⁴²

Itsenäisyytensä aikana Malin hallinto ei juuri ole panostanut maan pohjoisosien kehittämiseen. Vaikka puutetta ja kurjuutta on aika ajoin esiintynyt koko maassa, ovat maan pohjoisosien olosuhteet vielä paljon etelää pahempia. Pohjois-Malin alue on kärsinyt vuosikymmeniä äärimmäisestä köyhyydestä ja kehittymättömyydestä. Alue on lisäksi ollut lähes jatkuvassa vesivarojen puutteessa ja 1970-luvulta lähtien kärsinyt usein nälänhädästä. Sisämaavaltio Malin luonnonvarat ovat kokonaisuudessaan niukkoja ja korruptoitunut hallinto on syönyt suuren osan vähäisistäkin tuloista. Tämä on johtanut väestön voimakkaaseen eriarvoistumiseen, joka edelleen on kärjistynyt tuaregi-enemmistöisessä pohjoisessa.⁴³

³⁹ Minority Rights Group International 2013

⁴⁰ Alvarado 2012

⁴¹ Bøås & Utas 2013

⁴² Cline 2013, 618

⁴³ Aaltola 2013

Malin itsenäistymisen jälkeen ensimmäinen merkittävä aseellinen kapina laajempaa itsehallintoa ajavien tuaregien ja Malin hallinnon välillä käytiin vuosina 1963–64. Vaikka varsinaisiin taisteluihin osallistui suhteellisen vähän joukkoja, olivat toimenpiteet kapinan aikana alueen siviiliväestöä kohtaan hyvin julmia ja väkivaltaisia. Malin hallituksen joukkojen kostoiskuihin liittyi karjan tappamisen ja kaivojen myrkyttämisen lisäksi siviiliväestön vainoamista, hyväksikäyttöä ja teloituksia. Hallituksen joukkojen harjoittamat julmuudet kohdistuivat erityisesti tuaregi -taistelijoiden ja johtajien perheisiin, mikä jätti pysyvän jäljen tuaregi -kansan muistiin ja loi vankan pohjan tuleville kapinoille.⁴⁴

1970- ja 1980-luvut olivat vaikeaa aikaa edellisessä kapinassa kärsineille tuaregi -heimoille, joiden elinkeinoa ja -olosuhteita oli tuhottu. Tuaregien kannalta tilannetta vaikeutti myös Malin hallituksen jatkuvat tavoitteet asuttaa maan pohjoisosia eteläisen Malin mustien heimojen väestöllä sekä kitkeä tuaregien kulttuuria virallisista yhteyksistä. Edelliset sodat toimivat jälleen sytykkeenä seuraavaan laajaan kapinaan, joka käytiin vuosina 1990–96. Tuolloin Libanonin sodassa 1982–85 Libyan joukkojen mukana koulutusta ja sotakokemusta saaneet tuaregi -taistelijat uskoivat pystyvänsä lyömään Malin hallituksen joukot ja saavuttamaan sotimalla itsehallinnon Azawadin alueelle. Myös Libyan Muammar Gaddafin sekä Nigerin alueen tuaregien tuki vahvistivat Malin tuaregien pyrkimyksiä. 1990-luvun alkuvuosina käyty kapina noudatti samaa kaavaa kuin 1960-luvun kapinan eteneminen. Tuaregit saavuttivat aluksi menestystä taisteluissa, mutta Malin armeijan joukot pystyivät ennen pitkää vahvistamaan asemiaan. Viimeistään tuaregien keskinäiset kiistat ja molempien osapuolten julmuudet siviiliväestöä kohtaan veivät lopulta pohjan kapinan jatkumiselta. Pitkään jatkuneiden taisteluiden seurauksena Malin hallitus oli kuitenkin pakotettu tekemään myönnytyksiä, joissa se lupasi tuaregeille suurempaa määräysvaltaa Pohjois-Malin alueelle, verohelpotuksia, armeijan vetäytymistä tuaregien asuttamilta alueilta sekä tuaregien integroimista Malin asevoimiin. Ensimmäisen kerran kapinat johtivat suuriin pakolaistulviin naapurimaihin 1990-luvun alussa ja saivat aikaan tuaregien vainoamista ja huonoa kohtelua myös Malin hallinnon ulkopuolelta, mikä puolestaan johti jatkuvaan koston kierteeseen eri kansanryhmien välillä.⁴⁵

Seuraava merkittävä tuaregi -kapina käytiin vuosina 2006-09. Ajanjaksoon liittyi jo monia piirteitä kansainvälisen terrorismin ja järjestäytyneen rikollisuuden välisestä yhteistyöstä, jolle Malin alueen jatkuvat konfliktit olivat viimeisten vuosien kuluessa luoneet perustaa. Kapinan alku oli myös osoitus Malin armeijan ja keskushallinnon vaikutuksen heikkenemisestä Pohjois-Malin alueella, kun Malin asevoimissa palvelleet tuaregit toimivat sen alulle panijoina ja

⁴⁴ Thurston & Lebovich 2013, 21-22

⁴⁵ sama, 22-23

saivat nopeasti puolelleen alueen tuaregi -heimojen taistelijat. Kapinan perusta oli edelleen tuaregien itsehallinnon lisäämisessä ja 1990-luvun kapinassa luvattujen myönnytysten pitämisessä. Huumeiden ja aseiden salakuljetuksesta oli kuitenkin jo tullut merkittävä tulonlähde alueen eri toimijoille, niin Malin hallituksen edustajille kuin tuaregeillekin, joten kapinan luonne oli hyvin erilainen verrattuna aikaisempiin. Taistelu rikollisesta toiminnasta saatavista tuloista leimasi vahvasti kapinan syitä. Pohjois-Malin alueesta oli hiljalleen muodostunut myös turva- ja koulutuspaikka islamistiterroristeille, minkä vuoksi esimerkiksi Yhdysvaltain kiinnostus aluetta kohtaan oli huomattavasti lisääntynyt. Vuosien 2006-09 kapinointi osoitti, että Malin armeijan ja keskushallinnon kyky vastustaa tuaregien pyrkimyksiä oli olennaisesti heikentynyt ja tuaregit pystyivät vaikuttamaan entistä voimakkaammin alueen politiikan kehittymiseen. 2000-luvun lopulla Tuaregien voimat eivät vielä olleet riittävän vahvat kapinan jatkamiseen ja lopullisiin tavoitteisiin pääsemiseksi, mutta jälleen Malin hallituksen myönnytykset tulisivat parantamaan tuaregien mahdollisuuksia seuraavassa, parin vuoden päästä, alkavassa kapinoinnissa Azawadin puolesta.⁴⁶

Malin hallituksen asevoimat pystyivät ennen vuotta 2012 vielä suhteellisen helposti kukistamaan aikaisemmat tuaregien kapinat, vaikka niiden ajallinen kesto venyikin välillä useisiin vuosiin. Malin asevoimien taistelukykyä ei ole koskaan voinut kuvata tehokkaaksi, mutta tuaregi-paimentolaisilla ei yksinkertaisesti ole ollut riittävää aseistusta ja koulutusta aseellisen konfliktin käymiseen.⁴⁷

Vuoden 2012 kapinan alkaessa tilanne tuaregien ja Malin hallinnon voimasuhteissa olivat olennaisesti muuttuneet. Jo 1970-luvulta lähtien moni tuaregi -mies oli lähtenyt etsimään parempaa toimeentuloa muualta ja päätenyt varsinkin Muammar Gaddafin johtaman Libyan asevoimien palvelukseen. Kun Gaddafin hallinto vuonna 2011 kaatui, moni tuaregi -taistelija palasi Maliin paremman sotilaskoulutuksen ja paremman aseistuksen kanssa. Näin ollen Malin heikot asevoimat saivat vuoden 2012 alussa vastaansa huomattavasti voimakkaamman ja intohimoisemman vastustajan kuin aikaisemmilla kerroilla. Lisäksi pohjoisen Malin valvomattomalle rajaseudulle toimintaansa keskittäneet eri intressejä ajavat islamistiryhmät olivat, ainakin kapinan alussa, luontevia liittolaisia Azawadin valtion perustamista ajaville tuaregeille.⁴⁸

⁴⁶ Thurston & Lebovich 2013, 24-25

⁴⁷ Aaltola 2013

⁴⁸ Cold-Ravnkilde 2013, 22-30

Islaminskoinen tuaregikansa on aina ollut lähellä alueen islamistiryhmiä, joista monet ovatkin eri tuaregi-klaanien johtamia. Vuonna 2012 islamistiryhmät olivat kuitenkin saaneet jalansijaa myös muissa Pohjois-Malin kansanryhmissä, jotka aikaisemmin olivat olleet tuaregien luontaisia vastustajia ja lojaaleja Malin hallitukselle. Muun muassa Songhai- ja Bellaheimojen nuoria miehiä liittyi suurin joukoin jihadisteihin, vaikuttimenaan usein raha, mikä loi Pohjois-Maliin monikulttuurisen joukon vastustamaan Malin keskushallinnon vallankäyttöä.⁴⁹

2.2 Terrorismi ja järjestäytynyt rikollisuus

Sahelin ja Saharan alueella valtioiden rajat ylittävä kaupankäynti on aina ollut merkittävä osa alueen talouksia ja perinteiset verkostot kaupankäynnin ylläpitämiseksi ovat olleet olemassa vuosisatoja. Pohjois-Malin alueella on yhteistä rajaa Mauritanian, Algerian ja Nigerin kanssa. Tämä noin 5000 kilometriä pitkä raja-alue on lähes kokonaisuudessaan aavikkoa tai vaikeakulkuista vuoristoseutua, jonka valvominen, varsinkin Malin hallituksen joukkojen toimesta, on lähes mahdotonta. Tämä on tarjonnut mahdollisuuden varsinkin laittoman kaupankäynnin useille yrittäjille, joiden joukossa aluetta käytännössä hallinneet ja reitit tuntevat tuaregit ovat olleet avainasemassa. Alueen kaupankäynti ja yhteyksien merkitys alkoi saada uusia ulottuvuuksia 1990-luvun lopulta lähtien kun Euroopan meriliikenteen ja satamien tehostunut valvonta pakotti Länsi-Afrikan harmaan talouden yrittäjät keksimään vaihtoehtoisia reittejä tuotteilleen päästäkseen lähemmäs Euroopan markkinoita. Tuottavimpien artikkeleiden, kuten Etelä-Amerikasta tuotavien huumeiden, Lähi-idän ja Libyan aseiden sekä Länsi-Afrikan ihmiskaupan, kohdalla tämä on tarkoittanut siirtymistä Malin kautta läntisen Sahelin ja Saharan läpi Välimeren rannikolle toteutettaviin maakuljetuksiin.⁵⁰

Merkittävin syy niin sanotun turvallisuustyhjiön muodostumiselle pohjoisen Malin alueelle lienee tuaregien integroimattomuus muuhun yhteiskuntaan ja kiinni pitäminen historiallisista alueista ja toimintatavoista. Jälkikoloniaaliset valtioiden rajat leikkasivat tuaregien alueet osiin ja katkaisivat myös tuaregien ikaikaiset kauppareitit. Resurssien ja valvonnan puutteen vuoksi rajalinjoilla ei kuitenkaan ole ollut suurta vaikutusta tuaregien harjoittamaan toimintaan. Esimerkiksi Malin ja Algerian välisellä aavikkoisella yli 1400 kilometrin rajalinjalla ei ole ainuttakaan valvottua rajanylityspaikkaa tai tulliasemaa. Ja koska perinteinen karjan kasvattaminen ei enää pitkään ole ollut tuottavaa liiketoimintaa, on erilaisten tuotteiden kuljettaminen suuremmille markkinoille muodostunut luonnolliseksi tavaksi selviytyä heimoille, joi-

⁴⁹ Francis 2013, 4-5

⁵⁰ Cold-Ravnkilde 2013, 35-37

den jäseniä elää molemmin puolin rajalinjoja. Suuri osa tuaregeista ei edes pidä salakuljetusta rikollisena toimintana, vaan hyväksyvät sen osana perinteistä elinkeinoa.⁵¹

Jo kauan ennen vuoden 2012 kriisin puhkeamista Pohjois-Malista oli tullut kasvualusta ja turvasatama monimuotoiselle fundamentalististen islamistien ja jihadistien toiminnalle. Islamistiryhmät hyödynsivät alueen olematonta valvontaa ja Malin korruptoituneen hallinnon ja turvallisuusjoukkojen heikkouksia. Islamistiryhmät ovat rahoittaneet toimintaansa pääasiassa salakuljetuksella, johon Pohjois-Malin alueella on siis ollut olemassa lähes valmis infrastruktuuri. Pitkälti islamistisiksi terroristijärjestöiksi luokiteltavien toimijoiden laajojen organisaatioiden ja maailmanlaajuisten yhteyksien seurauksena Pohjois-Malista kehittyi nopeasti 2010-lukuun mennessä kauttakulkureitti huumeiden ja aseiden salakuljetukselle sekä alueellinen ihmiskaupan keskus. Lisäksi länsimaalaisten kidnappaukset lunnasvaatimuksineen ovat olleet alueen ryhmittymille kannattavaa bisnestä. Kansainvälinen huumekauppa on levittänyt lonke-roitaan Keski- ja Länsi-Afrikkaan 2000-luvun alkupuolelta lähtien. Huumekaupan verkostot ovat rakentuneet erityisesti 1980-luvulla toimineiden, tullimaksuja kiertäneiden tuaregien salakuljetusliigojen luomille yhteyksille. Pohjois-Malin huumekuljetuksiin sekaantuneet tahot ovat usein onnistuneet muuntamaan rikoksista kerätyn vaurauden myös demokraattista kehitystä vääristäväksi poliittiseksi vaikutusvallaksi ja turvallisuutta uhkaavaksi sotilaalliseksi ylivoimaksi ja alueelliseksi hallinnaksi. Rikollisen liiketoiminnan tulojen ja ulkopuolisen rahoituksen turvin islamistiryhmät ovat pystyneet maksamaan taistelijoilleen moninkertaisia palkkioita esimerkiksi Malin hallituksen joukkoihin tai muuhun palkkatyöhön verrattuna.⁵²

On esitetty useita arvioita, että Malin vallankäyttäjät eivät ainoastaan sallineet islamistien rikollisryhmien läsnäoloa maan pohjoisosissa vaan usein myös toimivat yhteistoiminnassa näiden kanssa. Taloudellisen hyödyn lisäksi yhteistyöhön islamistien kanssa ovat mahdollisesti johtaneet lisäksi operatiiviset tavoitteet. Malin hallitus on saattanut houkuttaa islamisteja maan pohjoisosiin tuaregien vastustajiksi, koska aina on ollut tiedossa tuaregien klaanien välisen valtataistelun lisäksi näiden epäluulo kaikkia ulkopuolisia kohtaan. Joka tapauksessa vuoden 2012 kapinan alkaessa myös islamistiryhmät olivat nähneet mahdollisuutensa toiminta-alueensa laajentamiselle sekä asemansa vakiinnuttamiseen Malissa.⁵³

YK:n viimeisimpien arvioiden mukaan Länsi-Afrikan kautta Eurooppaan tuotujen huumeiden määrä vuonna 2010 olisi ollut noin 18 tonnia. Tuon määrän arvioitu arvo katukaupassa vastaa

⁵¹ Cline 2013, 618

⁵² Francis 2013, 5

⁵³ Aaltola 2013

noin 1,25 miljardia Yhdysvaltain dollaria. Vaikka lukemat huippuvuodesta 2007 ja 47 tonnia ovat vähentyneet, on huumekauppa ylivoimaisesti tuottavinta bisnestä alueen järjestäytyneen rikollisuuden toimijoille ja kaupan volyyymi maailmanlaajuisesti arvioituna korkealla tasolla. Arvioiden mukaan esimerkiksi yli 60% Euroopassa myytävästä kokaiinista kulkee Länsi-Afrikan kautta. Lisäksi väärennettyjen lääkkeiden myynnin arvo Länsi-Afrikan alueella on arvioitu olevan noin 918 miljoonaa dollaria ja ihmiskaupasta vuonna 2010 saatujen tulojen noin 155 miljoonaa dollaria. Arabikevään kuohunnan ja Malin kriisin seurauksena alueen asekauppaa on tällä hetkellä vaikea arvioida, mutta Malin alueelle tuotujen aseiden määrä liikkuu useissa kymmenissä tuhansissa. Kaikkien edellä mainittujen tuotteiden kohdalla, Pohjois-Mali ja erityisesti siellä sijaitseva Gaon kaupunki on muodostanut selkeän keskuksen ja kauttakulkureitin suurelle osalle Länsi-Afrikan läpi toteutettavalle salakuljetukselle. On siis oletettavaa, että merkittävä osa laittoman huume-, ase- ja ihmiskaupan tuloista on myös jäänyt Malin kriisin osapuolille.⁵⁴ Vertailun vuoksi voidaan esittää Malin puolustusbudjetti, joka vuonna 2010 oli 177 miljoonaa dollaria.⁵⁵

Pohjois-Malin tuaregeille laittomasta kaupasta saatavat tulot ovat merkittävin tulonlähde, jonka avulla omiin päämääriin pääseminen on ylipäätään mahdollista. Samalla tuottoisan toiminnan ylläpitäminen on tehnyt tuaregeista tilanteenmukaisia liittolaisia samoja tuloja havittelevien rikollis- ja islamistiryhmien kanssa vaikka ideologia ei olisikaan aina ollut yhteinen. Laajalla alueella ja suurilla markkinoilla kaikki toimijat tarvitsevat liittolaisia ja lisäresursseja. Yhteinen etu vaatii myös Malin hallituksen joukkojen ja valvonnan vastustamista, mikä ennen vuoden 2012 kapinaa oli entisestään lähentänyt tuaregi -ryhmittymiä islamisteihin. Malin hallituksella ei ole ollut minkäänlaista mahdollisuutta kilpailla maksukyvyssä tuaregien johtamien rikollisryhmien kanssa, minkä vuoksi alueen viranomaisten lahjominen ja toimettomien nuorten miesten värväminen rikollisjoukkoihin ei ole ollut vaikeaa.⁵⁶

Terrorismi, alueellinen separatismi ja järjestäytynyt rikollisuus eivät ole sama asia, mutta ne hyötyvät toisistaan ja ovat usein lähellä toisiaan. Ymmärtääkseen niiden välistä suhdetta Pohjois-Malin alueella on huomioitava alueen kansojen ikiaikaiset ja monimutkaiset suhdeverkot sekä niiden omiin lähtökohtiin perustuvat päämäärät, jossa myös islamin uskolla on oma merkittävä vaikutuksensa. Esimerkiksi tuaregien kohdalla mahdollisuudet perinteisten elinkeinojen osalta ovat kutistuneet lähes olemattomiin, joten on ollut pakko löytää vaihtoehtoisia tulonlähteitä. Korkeammat tavoitteet itsenäisen valtion tai islamin hyväksi antavat an-

⁵⁴ UNOCD 2013

⁵⁵ SIPRI 2012

⁵⁶ Teirilä 2013, 30-31

teeksi ideologiset erot sekä rikollisen toiminnan. Malin tapauksessa ongelmaa korostaa erityisesti keskushallinnon kyvyttömyys ja osin myös haluttomuus puuttua asioiden kulkuun. Hallinnon joka tasolle pesiytynyt korruptio ruokkii järjestäytyneen rikollisuuden ja terrorismin välistä, entisestään voimistuvaa, suhdetta, jonka katkaiseminen vaatisi toimenpiteitä erityisesti poliittisella tasolla.⁵⁷

2.3 Radikaalit islamistiryhmät ja separatistit

Pohjois-Malissa vaikuttavat liittoumat ja suhteet ovat monimutkainen sekoitus etnisesti, uskonnollisesti, ideologisesti, taloudellisesti, alueellisesti ja poliittisesti jakautuvia ryhmittymiä. Monessa tapauksessa suhteiden perustana saattaa olla vain yhteinen vihollinen tai yhteisesti jaetut taloudelliset intressit. Suhteet on luotu yleensä tukemaan pääsyä omaa päämäärää kohti ja kompromisseihin on päädytty tilanteen pakosta tai taloudellisen edun vuoksi. Uskonnollinen ideologia on vahvasti mukana useimmilla ryhmittymillä mutta eri ryhmien välillä on huomattavia tulkinnallisia eroja. Myös suhtautuminen muihin etnisiin ryhmiin ja kansallisuksiin on vahva vaikuttaja suhteiden luomisessa.⁵⁸

Pohjois-Malin alueella todella vaikuttaviksi ryhmittymiksi voidaan laskea neljä suurempaa ja yksi pienempi järjestö tai liittouma. Näiden ryhmittymien koko ja ideologia vaihtelevat suuresti, mutta niiden vaikutus Malin ja koko Sahelin alueen tulevaisuuden kannalta on merkittävä. Nämä ryhmät ovat *Mouvement National de Liberation de l'Azawad* (MNLA), *Ansar al-Dine*⁵⁹, *Al Qaeda in the Islamic Maghreb* (AQIM), *Mouvement pour l'unicité et le Jihad en Afrique de l'Ouest* (MUJAO) sekä *Mouvement arabe de l'Azawad* (MAA). Edellä mainittujen lisäksi alueella toimii eri intensiteetillä ja vaihtelevilla intresseillä monia suuremmista organisaatioista irtautuneita pienempiä järjestöjä tai ryhmiä, joita voidaan kuvata lähinnä opportunistisiksi tai pääryhmittymänsä likaisen työn tekijöiksi. Esimerkiksi MAA, joka tunnettiin aikaisemmin nimellä *Front de libération nationale de l'Azawad* (FLNA) on etnisten arabien vuoden 2012 alussa perustama militantti järjestö. MAA ilmoittaa olevansa sekulaari, ei-terroristi, organisaatio, jonka tavoitteena on puolustaa Pohjois-Malin etnisten arabien intressejä ja taistella yhdessä Ranskan kanssa alueen järjestäytyntä rikollisuutta vastaan. Järjestöllä on kuitenkin todettu olevan hyvin läheiset suhteet alueen AQIM:n ja Ansar al-Dinen jihadistisiin. Vuoden 2013 taistelujen aikana Ranska teki iskuja MAA:n joukkoja vastaan.⁶⁰

⁵⁷ Foreign & Commonwealth Office 2013

⁵⁸ Lyammouri 2013, 5-7

⁵⁹ vapaa suomennos: uskon puolustajat

⁶⁰ Cline 2013, 621

MNLA katsotaan perustetun lokakuussa 2011 usean separatistisen tuaregi -ryhmittymän yhteenliittymänä entisen poliittisen liikkeen *Mouvement National de l'Azawad* (MNA) perustalle. MNLA:n keskeisin voimavara ovat Libyan kansannousun jälkeen kotimaahansa palanneet tuhannet⁶¹ tuaregi -taistelijat. Tyytymättömyys Malin hallituksen toimintaan ja edellisen kapinan rauhansopimuksen lupauksen toteuttamatta jättämiseen sekä kilpailu salakuljetusreittien hallinnasta ja tulonjaosta ajoivat toimeettomat taistelijat pian uuteen kapinayritykseen. MNLA ei suinkaan ollut tyhjästä noussut ryhmittymä vaan sen johtohahmoihin kuuluivat jo 1990-luvun kapinoissa mukana olleita tuaregi -taistelijoita, kuten pääsihteerin Bilal Ag Achérif ja sotilaallisista operaatioista vastaava Mohamed Ag Najim.⁶²

Virallisesti MNLA vakuuttaa edustavansa Pohjois-Malin kaikkia etnisiä ryhmiä taistelussa itsenäisen Azawadin valtion puolesta ja sen jäsenistöön kuuluvan kaikkia Pohjois-Malin etnisiä ryhmiä. Useiden arvioiden mukaan kuitenkin noin 99% sen taistelijoista kuuluu tuaregeihin.⁶³ MNLA ja sen edeltäjät ovat olleet alulle panijoina kaikissa Malin tuaregien separatistisissa kapinayrityksissä ja se on muutenkin toiminut tuaregien äänitorvena Malin hallituksen suuntaan. Viime aikoina osa tuaregeista on esittänyt negatiivisia lausuntoja MNLA:sta, joko liian vaisuista otteista ja vaatimuksista Azawadiin liittyen tai sen tavasta esittää edustavansa koko kansanosaa, vaikka monilla alueilla, myös tuaregeilla, on ollut vaaleilla valitut kansanedustajansa. MNLA on viime aikoina myös joustavasti muuttanut vaatimuksiaan tilanteen ja sitä uhkaavien voimien painostuksessa. Esimerkiksi viimeisissä vaatimuksissaan se ei ole enää vaatinut Azawadin itsenäisen valtion alueeksi koko tuaregien perinteistä elinaluetta, joka ulottuisi usean valtion alueelle, vaan ainoastaan pienempää osaa Malin koilliskulmasta.⁶⁴

Vuoden 2012 tammikuun 7.-10. päivien välillä tuaregit, MNLA:n johdolla, olivat kuitenkin uhkavaatimuksillaan pakottaneet Malin hallituksen neuvotteluihin. Presidentti Amadou Touré lähettämän delegaation johdossa toimi etninen tuaregi Mohamed Ag Erlaf, joka neuvotteluissa MNLA:n, Ansar al-Dinen ja muutaman muun Kidalin alueen tuaregi -johtajan kanssa myöntyi Malin hallituksen puolesta useisiin myönnytyksiin. Muun muassa asevoimien joukkojen integrointia eri etnisten ryhmien välillä oli jatkettava ja Kidalin alueelle tuli perustaa lisäjoukkoja ylläpitämään alueen turvallisuutta sekä kasvattaa tuaregi -enemmistöisten alueiden päätösvaltaa. Myös presidentin erityisavustajan nimittäminen ja islamilaisen tuomarin ja imaamin nimittäminen eri hallintoalueille kuuluivat hyväksytyihin vaatimuksiin. Aikaisemmin vastaavat vaatimukset olivat olennaisesti lisänneet tuaregien vaikutusvaltaa ja pakot-

⁶¹ arviot eri lähteistä vaihtelevat 2000-5000 miehen välillä

⁶² Wulf & Mesko 2013, 33-34

⁶³ Welsh 2013

⁶⁴ Wulf & Mesko 2013, 36-37

taneet Malin hallituksen joukkoja vetäytymään pohjoisen alueilta aiheuttaen samalla epäoikeudenmukaisuuden tunnetta Pohjois-Malin muissa väestöryhmissä.⁶⁵

Presidentti Tourén ajan pelaaminen neuvotteluissa ei onnistunut, sillä MNLA oli jo valinnut taktiikkansa. Vaikka neuvottelujen osapuolet lupautuvat pysymään avoimessa neuvotteluyhteydessä, hyökkäsi MNLA liittolaisineen vain viikkoa myöhemmin useisiin Malin asevoimien tukikohtiin eri puolilla Pohjois-Malia. Saatuaan hallintaansa Malin pohjoisten maakuntien pääkaupungit Timbuktu, Gaon ja Kidalin, julisti MNLA itsenäisen Azawadin valtion Malin pohjoisosiin perustetuksi huhtikuun 6. päivä 2012.⁶⁶

MNLA:n voima ei yksin riittänyt pitämään hallussa Pohjois-Malin kaupunkeja, vaan se tarvitse apua näennäisiltä liittolaisiltaan Ansar al-Dineltä ja AIQM:n islamisteilta sekä näiden lukuisilta eri alajärjestöiltä. Yhteinen rintama ei kuitenkaan kestänyt kauan, sillä jo heinäkuussa 2012 MNLA julisti, että sen filosofia perustuu ainoastaan demokratiaan, vapauteen, oikeudenmukaisuuteen sekä ihmisarvojen kunnioittamiseen poliittisessa järjestelmässä, jossa valtio ja uskonto ovat erotettu toisistaan. Näin merkittävä ero ideologiassa sekä entisten liittolaisten määrittelemisen huumeita salakuljettaviksi terroristeiksi johti luonnollisesti tuaregien ja islamistien välien katkeamiseen ja suhteiden muuttumiseen vihamielisiksi.⁶⁷ On myös esitetty arvioita, että aina taitavasti politikoineet ja taktiikkansa tilanteen mukaan sovittaneet sekä hyvin Malin politiikan sisäpiirissä olevat MNLA:n tuaregit olisivat nähneet tilanteen kehityksen itselleen epäedulliseksi, mikäli olisivat olleet islamistiterroristien läheisinä liittolaisina kansainvälisen väliintulon sattuessa.⁶⁸

Toinen merkittävä tuaregi -perusteinen järjestö on fundamentalistista islamin tulkintaa edustava Ansar al-Dine, jonka perusti vuoden 2011 lopulla 1990 -luvun kapinoissa mainetta kerännyt Ifora -heimon johtajiin kuuluva Iyad Ag Ghaly. Ag Ghaly on myös ollut läheisessä suhteessa Malin vallanpitäjiin hänen toimiessaan edustaja muun muassa Malin konsulaatissa Saudi-Arabian Jeddassa, josta hänet tosin karkotettiin liian radikaalien näkemystensä vuoksi. Ansar al-Dine määrittellään Malin kriisissä osaksi kapinallisten ryhmittymiä, mutta sen ideologia ja tavoitteet eroavat luonteeltaan sekulaarisesta MNLA:sta. Ansar al-Dinen tärkeimpänä tavoitteena on islamilaiseen sharia -lakiin perustuvan hallintotavan täytäntöön paneminen koko Malissa ja islamilaisessa maailmassa.⁶⁹

⁶⁵ Wulf & Mesko 2013, 33-34

⁶⁶ Ducrotté & Marda 2013, 2-6

⁶⁷ Cline 2013, 622-623

⁶⁸ Alvarado 2012, 3-6

⁶⁹ Thurston & Lebovich 2013, 11-13

Ansar al-Dinen suhteet terroristien ja kapinallisten monimutkaisissa suhteissa lienevät kaikkein monitahoisimmat. Periaatteessa se vastustaa MNLA:n toimia, eikä tunnusta sen toimivaltaa Azawadin edustajana, mutta välttää vastakkain asettelua ja varsinkin taisteluihin joutumista MNLA:n kanssa. Molempien järjestöjen runkojäsenet koostuvat suurimmaksi osaksi tuaregeista ja molempien tärkeimmät valta-alueet löytyvät Kidalin seuduilta. Molempien järjestöjen riveissä on samojen heimojen miehiä, eikä verenvuodattaminen näin ollen voi tulla, ainakaan julkisesti, kysymykseen. Useissa arvioissa on esitetty, että Ansar al-Dinen islamistiliittolaiset AQIM tai MUJAO ovat vastanneet taistelutoimista, silloin kun niiden on täytynyt kohdistua MNLA:n taistelijoihin.⁷⁰

Ansar al-Dine on esittänyt toimissaan vahvan salafistisia vaikutteita. Suurin osa sen jäsenistä käyttää pukeutumisessaan salafistisia symboleja ja tunnuksenaan uskonnollisen jihadin mustaa lippua. Länsimaissa Ansar al-Dinen toimet herättivät huomioita sen jäsenten tuhotessa, lähinnä Timbuktussa, historiallisia hautoja ja muistomerkkejä vuoden 2012 keväällä. Ansar al-Dinen hallitsemilla alueilla se on myös sulkenut baarit, kieltänyt alkoholin ja musiikin soittamisen sekä miesten ja naisten välisen julkisen kanssakäymisen. Iyad Ag Ghaly on vaatinut myös naisten verhoamista koko vartalon peittävään burkhaan, varkaiden käsien katkomista sekä avionrikkojen kivittämistä.⁷¹ Tiukan uskonnollisen linjan vaatimisesta ja tuaregien - kapinointiin osallistumisesta huolimatta järjestö nauttii varsin suurta suosiota kansan keskuudessa. Ansar al-Dinen uskonnollista neuvonantajaa Chérif Ousmane Madani Haïdaraa pidetään yhtenä koko Malin vaikutusvaltaisimmista ja suosituimmista johtajista. Hänen kauttaan Ansar al-Dinellä arvioidaan olevan yli 2,6 miljoonaa kannattajaa ja tukijoita kaikkialla Malissa, pääkaupunki Bamako mukaan lukien. Haïdaran suosion arvellaan perustuvan voimakkaan karisman lisäksi kansantajuiseen ja -kielisen islamin opettamiseen sekä voimakkaan avoimeen kritiikkiin hallituksen korruptiota kohtaan. Hän myös tuomitsi sharia -lain mukaisen hallinnon Pohjois-Malissa AQIM:n kapinallisten valtaamissa kaupungeissa.⁷²

AQIM:n syntymisen lähtökohtana voidaan myös pitää Ranskan siirtomaa-ajan toimia sekä Algerian itsenäisyys sodan 1954-62 ja sisällissodan 1991-2002 aikaisten islamistitaistelijoiden perintöä. Malin alueella, jossa se on vaikuttanut vuodesta 2003, AQIM on tunnetun algerialaisterroristin ja salakuljettajan Mokhtar Belmokhtarin johtama, suurimmaksi osaksi algerialaisten ja mauritanialaisten jihadistien miehittämä erillinen ryhmittymä, joka on päässyt län-

⁷⁰ Cline 2013, 623-624

⁷¹ sama, 623

⁷² Wulf & Mesko 2013, 29

simaiden tietoisuuteen erikoistuessaan kidnappauksiin. On arvioitu, että kidnappaamiensa, yli 50 eurooppalaisen ja kanadalaisen, länsimaalaisen avulla se on kerännyt viimeisen kymmenen vuoden aikana yli 100 miljoonaa Yhdysvaltain dollaria lunnasrahoina. Muun muassa Nigerin ulkoministeri Mohamed Bazoum on hiljattain väittänyt, että AQIM läsnäolo Pohjois-Malissa oli osa järjestön ja syrjäytetyn presidentin Amadou Toumani Tourén rahakasta sopimusta. Lisäksi AQIM:n ja Ansar al-Dinen läheisistä yhteyksistä kertoo hyvin se, että Iyad Ag Ghali on usein toiminut sekä presidentti Tourén edustajana, että pääneuvottelijana panttivankien lunnassummista neuvoteltaessa. Lunnasrahoilla, jotka ovat levinneet pitkin Malin korruptoitunutta hallintoa, ovat AQIM:n jäsenet saaneet vapaasti liikkua ja harjoittaa liiketoimiaan tuaregien alueella.⁷³

AQIM on edellä mainituista järjestöistä selvästi rikkain ja saa tukea ympäri islamilaista maailmaa. Malin ja Sahelin alueella se on varojensa ja Ansar al-Dinen yhteyksien avulla kerännyt runsaasti seuraajia kaikista alueen maista. Suurempien palkkioiden lisäksi etuna on, että se ei MNLA:n ja Ansar al-Dinen tavoin leimaudu pelkästään tuaregien separatismien tukijaksi vaan sillä on koko islamilaista maailmaa havittelevia tavoitteita ja Al-Qaidan johtajien tuki toiminnalleen. Esimerkiksi uskonnolliset poliisit monilla Pohjois-Malin alueilla ovat olleet AQIM:n rahoittamia ja tarjonneet työtä monille nuorille miehille ympäri islamilaista Länsi-Afrikkaa.⁷⁴

Ranskan asevoimien Malin vapauttamiseksi suunnattu operaatio Serval oli paha isku AQIM:n jihadisteille, jotka vuoden 2013 alussa jo johtivat tuaregien aloittamaa kapinaa ja olivat muuttaneet merkittävästi sen luonnetta. Voimiensa tunnossa AQIM uhkasi tuolloin joukkoineen Malin pääkaupunki Bamakon heikkoa puolustusta ja oli saavuttamassa tavoitteensa turvapaikan luomisesta Al-Qaidan ryhmittymille Sahelin alueella. Ranskan hyökkäys harvensi AQIM:n monikansallisia rivejä huomattavasti ja aiheutti AQIM:n johtajien pakenemisen ja levittäytymisen ympäri Sahelin aluetta, jonka vuoksi väkivaltaiset iskut muun muassa Tunisissa ja Nigerissä lisääntyivät pian Ranskan operaation jälkeen. Arvioiden mukaan AQIM:n on edelleen kiinnostunut Pohjois-Malin alueesta, ei vähiten kannattavan liiketoiminnan vuoksi, ja se on koko ajan kasvattanut voimiaan Malin ulkopuolella valmistautuessaan uuteen iskuun.⁷⁵

Pohjois-Malissa vaikuttavista merkittävistä toimijoista militantti jihadistijärjestö MUJAO irtaantui joulukuussa 2011 omaksi organisaatiokseen AQIM:n alaisuudesta. Sen tavoitteena on jihadin ja sharia -lain levittäminen koko läntiseen Afrikkaan, vaikka sen toiminta

⁷³ Chivvis & Liepman 2013, 2-9

⁷⁴ sama

⁷⁵ sama

onkin tällä hetkellä keskittynyt enimmäkseen Pohjois-Malin ja Algerian alueelle. Järjestön arvioidaan rahoittavan toimintaansa läheisessä yhteistyössä AQIM:n kanssa kidnappauksilla ja salakuljetuksella. On myös esitetty arvioita, että MUJAO saa rahoitusta Pohjois-Malin Gaon kaupungin arabien huumeputoilta. Ideologiansa puolesta MUJAO on lähimpänä Ansar al-Dineä ja toimintatapojensa puolesta lähimpänä AQIM:a. Siinä missä Ansar al-Dine on tuaregi -perusteinen ja AQIM on algerialaistaustainen, lukeutuu MUJAO hyvin vahvasti etnisten mustien, songhai -heimon ja mauritanialaisten, järjestöksi. Vahva etnisyys on tullut esille MUJAO:n vastustaessa aseellisesti monissa tapauksissa tuaregien separatistisia pyrkimyksiä sekä toiminnan keskittyessä songhai -keisarikunnan historialliseen pääkaupunkiin Gaon. MNLA:n vastustaminen on MUJAO:n toiminnan keskeisiä piirteitä, samalla kun se on tehnyt kompromisseja AQIM:n ja Ansar al-Dinen kanssa. Ranskan operaation pakottaessa kapitalisryhmät vetäytymään kevään 2013 aikana, on myös MUJAO laajentanut operaatioaluettaan. Sen on raportoitu syyllistyneen ulkomaalaisten sieppauksiin muun muassa Algeriassa ja Kamerunissa yhteistyössä Nigerianlaisen terroristijärjestön Boko Haramin kanssa.⁷⁶

kuva 4. tilanne Malissa vuoden 2013 tammikuussa (lähde: seattleglobalist.com)



⁷⁶ Echeverria 2013, 164-166

2.4 Hallinnon heikkous

Arabikevät sai alkunsa tammikuussa 2011 Tunisiassa, josta se jatkoi läpi Pohjois-Afrikan ja Lähi-idän. Kuohunnasta huolimatta Malin naapurimaissa Algeriassa ja Mauritaniassa hallitukset eivät kaatuneet, mutta Saharan pohjoispuolella Libya ajautui sisällissotaan, joka johti Muammar Gaddafin hallinnon täydelliseen romahtamiseen. Kuten jo todettua, olivat Libyan tapahtumat alkua Malin viimeisimmälle Tuaregien aloittamalla kapinalle. Taistelijoiden ja aseiden virta Libyasta Maliin vahvisti tuareg-kapinallisia ja johti esimerkiksi lokakuussa 2011 MNLA:n viralliseen perustamiseen Pohjois-Malin Zakakissa käydyissä kokouksissa. Kokouksiin osallistui myös puoltaan vaihtaneita entisiä korkean tason Malin asevoimien ja santarmilaitoksen upseereita, jotka aikaisemmissa tuaregien ja Malin hallituksen välisissä aseleponeuvotteluissa olivat integroitu hallituksen joukkoihin, mikä heikensi huomattavasti Malin asevoimien mahdollisuuksia vastata kapinaan.⁷⁷

Malin politiikkaa leimasivat itsenäistymisen jälkeen, vuodesta 1960 aina vuoteen 1991, yhden puolueen diktatuuri ja useat sotilasvallankaappaukset. Tämä kehitys johti Malissa perinteseen, jossa korruptio kukoisti ja valtion instituutiot palvelivat poliittisen eliitin omia etuja.⁷⁸ Myös maan asevoimat ja muut turvallisuusviranomaiset olivat vahvasti politisoituneet. Vaikka vuonna 1992 Malissa järjestettiin ensimmäiset demokraattiset presidentinvaalit ja myös puoluekenttä monipuolistui, ei demokratia käytännössä ole juurtunut malilaiseen hallintotapaan, minkä vuonna 2012 kärjistynyt tilanne jälleen osoitti. Useiden länsimaiden suitsuttama demokratiakehitys oli varsin pinnallista, eikä Malin valtio pystynyt tai edes yrittänyt turvata kansalaistensa perusoikeuksia ja turvallisuutta tai estää eri etnisten ryhmien sosiaalista eriarvoistumista.⁷⁹

Vuoden alussa 2012 Malin poliittinen ilmapiiri oli käymistilassa kun maan kolmannet presidentinvaalit oli suunniteltu pidettäväksi saman vuoden huhtikuussa. Tuossa tilanteessa vahvistunut ja hyvin aseistautuneet tuaregit päättivät aloittaa kapinansa tavoitteenaan oman valtion perustaminen. Malin sisäinen epävarmuus sekä koko Sahelin alueen, Arabikevättä seurannut, kuohunta olivat omiaan madaltamaan kynnystä kapinan aloittamiselle. Samat tekijät olivat vaikuttamassa myös lukuisten islamistiryhmien liikehdintään alueella.⁸⁰

Malin nykyisen kriisin eskaloituminen tapahtui varsinaisesti maaliskuun 2012 aikana MNLA:n tuaregi -kapinallisten hyökätessä Pohjois-Malin kaupunkeihin ja aloittaessa aseelli-

⁷⁷ Francis 2013, 2-5

⁷⁸ Cold-Ravnkilde 2013, 17-18

⁷⁹ Pringle 2006, 7-12

⁸⁰ Roberto & Closs & Ronconi 2013, 76-81

sen konfliktin päämääriensä edistämiseksi. Malin silloinen presidentti Amadou Toumani Touré ja maan asevoimat olivat voimattomia ennenkokemattomalla voimalla hyökänneitä kapinallisia ja islamistiryhmiä vastaan. Resurssien puute ja heikko johtaminen aiheuttivat voimakasta tyytymättömyyttä ja protestointia Malin hallituksen sotilaiden keskuudessa sekä kaatuneiden malilaisotilaiden omaisten puolelta. Maaliskuun 22. päivään mennessä tyytymättömyys johti jo varsinaiseen kapinointiin sotilaiden keskuudessa, josta seurauksena oli nuorten upseerien ja aliupseerien toimeenpanema sotilasvallankaappaus. Vallan kaapanneen sotilasjuntan johdossa toimiva kapteeni Amadou Sanogo lupasi lopettaa tuaregi-kapinan maan pohjoisosissa.⁸¹

ECOWAS ja Afrikan Unioni tuomitsivat vallankaappauksen ja vaativat laillisen hallituksen palauttamista valtaan sekä maaliskuulle 2012 suunniteltujen vaalien pitämistä. Samaan aikaan vallankaappauksen aikaansaaman sekaannuksen yhteydessä, eri islamistiryhmien kanssa liittoutuneet tuaregi -kapinalliset kiihdyttivät hyökkäyksiään ja olivat toukokuuhun 2012 mennessä ottaneet haltuunsa yli puolet Malin pinta-alasta, halliten nyt kokonaan vaatimaansa Azawadin aluetta. Malia tässä vaiheessa pari kuukautta hallinnut sotilasjunta oli yhtä kyvytön vastaamaan tuaregien ja islamistien paineeseen kuin edeltävä hallitus. Kriisi Malin hallinnossa paheni entisestään ja kansainvälisen painostuksen myötä sotilaat luovuttivat 12. huhtikuuta vallan väliaikaispresidentti Dioncounda Traorén johtamalle siviilihallitukselle.⁸²

Touko- ja kesäkuun 2012 aikana, jos mahdollista, Malin poliittinen ja sotilaallinen kriisi syveni entisestään ja johti keskinäisiin yhteenottoihin myös Malin asevoimien joukoissa, joista osa oli lojaaleja Sanogon johtamalle sotilasjohdolle ja osa edelleen syrjäytetyille presidentti Touréille. Siviilihallinnon palauttamisesta huolimatta, Malin johto oli käytännössä edelleen Sanogon johtamilla sotilailla. Väliaikaispresidentti Traorén kykyä kriisin hoitamisessa arvoiteltiin voimakkaasti ja hän joutui muun muassa sotilaiden pahoinpitelemäksi omassa toimistossaan kesän 2012 kuohunnan aikana.⁸³

Tuaregien MNLA ja jihadistiliittolaiset Ansar al-Dine ja AQIM olivat julistaneet Asawadin itsenäiseksi valtioksi ja hallitsivat suvereenisti Pohjois-Malin kaikkia suurimpia kaupunkeja. Alueen hallintotavasta alkoi kuitenkin pian syntyä erimielisyyksiä kapinallisten keskuudessa. Tuaregien MNLA oli maallisen hallinnon kannalla kun taas radikaalit Ansar al-Dine ja AQIM ottivat hallitsemillaan alueilla käyttöön äärimmäiseen tiukkaan sharia -lakiin perustuvan hal-

⁸¹ Whitehouse 2012, 94-104

⁸² sama

⁸³ Amnesty International 2012, 11-13

lintotavan. Tämä taas johti protesteihin alueen väestön keskuudessa ja pakolaistulviin sekä aseellisiin yhteenottoihin MNLA:n ja islamistiryhmien välillä. Välikrikko kasvoi niin merkittäväksi, että MNLA:n joukot erotettiin islamistiryhmien löyhästä liittoumasta, joka jatkoi hallintaansa Pohjois-Malin suurimmissa kaupungeissa. MNLA yritti tämän jälkeen saada alueita taistellen hallintaansa, mutta ei onnistunut siinä vuoden 2012 loppuun mennessä.⁸⁴

Tuaregien ja islamistien taistellessa Malin pohjoisosien kaupungeista, maan eteläosissa, pääkaupunki Bamakossa, yritettiin edelleen muodostaa hallitusta, joka saisi otteen koko maan hallinnasta. Muodollinen sopimus saatiin aikaan elokuussa 2012 Burkina Fason Ouagadougoussa käydyissä ECOWAS:n johtamissa neuvotteluissa. Sen perusteella pääministeri Cheik Modibo Diarran johtoon perustettiin siirtymäkaudeksi hallitus, johon kuuluin jäseniä kaikista osapuolista. Malin konfliktitilanteeseen hallituksen muodostaminen ei kuitenkaan tuonut muutosta.⁸⁵

Islamistit joukkoineen käyttivät jälleen hyväkseen Bamakon hallinnon heikkoa tilannetta ja jatkoivat etenemistään kohti etelää. Syyskuussa islamistit valtasivat jo strategisesti tärkeän Douentzan kaupungin ja olivat edelleen jatkamassa etenemistään. Kriisin käännekohta alkoi muodostua marraskuussa 2012 kun ECOWAS kutsui MNLA:n ja Ansar al-Dinen ryhmittymät neuvotteluihin ja vaati niitä irtaantumaan kaikesta yhteistyöstä Pohjois-Malia hallinneiden islamistiryhmien kanssa. Ouagadougoussa käydyissä neuvotteluissa päädyttiin ratkaisuun, jossa Azawadin tilanteesta neuvoteltaisiin, kunhan tuaregit ensin tukisivat Bamakon hallitusta terroristiryhmien ajamisessa pois Pohjois-Malista. Neuvotteluja seurasi joulukuussa YK:n turvallisuusneuvoston päätöslauselma⁸⁶, joka valtuutti ECOWAS:n johtamaan operaation Malin tilanteen rauhoittamiseksi.⁸⁷

Tammikuun alussa 2013 islamistiryhmät valtasivat kuitenkin jo Konnan kaupungin ja yhteyden alle 600 kilometrin päässä olevaan Bamakoon. Tapahtumat muodostivat todellisen uhan Malin valtion olemassaololle. Seuraavana päivänä YK valtuutti kansainvälisten joukkojen väliintulon Malin tilanteen ratkaisemiseksi.⁸⁸ Presidentti Traoré pyysi välittömästi apua Ranskalta, jonka asevoimien operaatio Serval Malin vapauttamiseksi käynnistyi iltapäivällä 11. tammikuuta 2013.⁸⁹

⁸⁴ Francis 2013, 2-5

⁸⁵ International Crisis Group 2013, 2-4

⁸⁶ YK:n turvallisuusneuvoston päätöslauselma 2085

⁸⁷ Francis 2013, 2-5

⁸⁸ YK:n turvallisuusneuvoston tiedote SC/10878, AFR/2502

⁸⁹ International Crisis Group 2013, 6-7

Ranskan intervention nopean menestymisen seurauksena Ranskan hallitus painosti Malin väliaikaishallintoa omaksumaan nopeasti ”tiekartta”⁹⁰ -suunnitelman, joka sisälsi vaatimukset hallinnon kontrollista koko maasta, dialogin aloittamisesta kapinan osapuolten välillä, pakolaiskysymyksen ratkaisemisen sekä tärkeimpänä tavoitteena organisoida uudet presidentinvaalit, joiden alustava ajankohta oli suunniteltu touko-kesäkuun vaihteeseen 2013.⁹¹ Myös kansainvälisen yhteisön painostus vaalien pitämiseksi oli merkittävä, joskin Malin hallitukselta puuttui lähes täysin resurssit vaalien järjestämiseksi. Yleinen mielipide Malissa piti ensisijaisesti tärkeämpänä rauhoittaa maan tilanne ennen kuin tuhata resursseja uusien presidentinvaalien järjestämiseksi. Katsottiin, että vaalien pitäminen tyydyttäisi ainoastaan ulkopuolista maailmaa, mutta ei auttaisi Malin tilannetta millään tavalla.⁹²

Malin hallinnon ja demokratian kehittyminen olisi ilman säännöllisesti toistuvia kapinoita ja vallankaappauksia haasteellista. Vaikka Malilla onkin ollut länsimaiden silmissä tunnustettu rooli afrikkalaisen demokratiakehityksessä, lienee todellisuus paljon karumpi. Ensimmäisistä Malissa järjestetyissä vapaista vaaleista vuodesta 1992 lähtien vaalien, presidentin vaalit ja alueelliset vaalit mukaan lukien, äänestysprosentti ei ole koskaan noussut yli 40%. Äänestysinto on jopa Sahelin alueen valtioiden keskuudessa huomattavan alhainen. Syyksi vallitsevaan tilanteeseen on arvioitu Malin vahvaa etnistä jakautumista, jonka vuoksi eri kansanosat luottavat enemmän oman alueensa heimojen ja klaanien järjestelmiin kuin keskushallinnon vallanpitäjiin ja tekevät myös äänestyspäätöksensä heimojen vanhimpien määräyksestä. Luonnollisesti myös heikko tietoisuus vaalien merkityksestä sekä mahdollisista ehdokkaista on vaikuttanut äänestysinnostukseen. Yleisesti tiedossa oleva hallinnon korruptoituneisuus sekä asevoimien vahva rooli maan politiikassa näkyy myös kansan keskuudessa, jossa yli kaksi kolmasosaa pitää armeijaa luotettavimpana ja tehokkaimpana toimijana Malin politiikassa.⁹³

Tuaregien kapinoinnilla on ollut merkittävä vaikutus Malin poliittisen kentän vääristymiseen ja tehnyt erityisesti tuaregi -enemmistöisestä Kidalin alueesta suhteellisen vaikutusvaltaisen tekijän. Jatkuvan kapinoinnin ja painostuksen myötä tuaregit ovat saavuttaneet Malin keskushallinnossa aseman, jossa esimerkiksi Malin parlamentissa on keskimäärin yksi edustaja 17000 Kidalin alueen asukasta kohti, mikä on lähes kymmenkertainen verrattuna suhdetta pääkaupunki Bamakon alueeseen, jossa on yksi edustaja 130000 asukasta kohti. Tämä on

⁹⁰ ransk. Feuille de Route pour la Transition

⁹¹ France Diplomatie 2013

⁹² Wulf & Mesko 2013, 15

⁹³ sama, 16-17

luonnollisesti lisännyt epäluottamusta hallinnon kykyyn ja mahdollisuuksiin edistää oikeudenmukaista kehitystä Malissa.⁹⁴

Ensimmäiset parlamenttivaalit Malissa vuonna 2012 eskaloituneen kriisin jälkeen pidettiin marraskuun ja joulukuun aikana 2013. Vaaleissa malilaiset valitsivat edustajat maan 147 -paikkaiseen parlamenttiin. Ehdokkaita vaaleissa oli 1141 ja äänioikeutettuja noin 6,5 miljoonaa. Kesällä 2013 valitun presidentti Ibrahim Boubacar Keitan puolue *Rassemblement pour le Mali* (RPM) liittolaisineen sai enemmistön parlamenttiin. Vaalitarkkailijoiden mukaan kampanjointi ja osallistuminen vaaleihin olivat vaisua, mutta vaaleja kuvattiin askeleeksi eteenpäin Malin paluussa kohti aitoa demokratiaa. Arvostelijoiden mukaan vaaleilla ei saavutettu ratkaisua Pohjois-Malin tilanteeseen ja erityisesti Kidalin alueella, jossa vaalit toteutettiin lähes täysin ilman valvontaa, vaalijärjestelyt kohtasivat huomattavaa vastustusta. Edelleen Malin armeijan vaikutus vaalien järjestämisessä ja poliittisessa kentässä mukaan lukien edellisen vallankaappauksen johtajien voimakas mukana olo politiikassa on aiheuttanut epäilyksiä demokratian toteutumisesta.⁹⁵

Tällä hetkellä Malin hallituksen ja asevoimien kyky palauttaa järjestys ja luoda edellytykset turvallisuudelle Pohjois-Malissa ovat lähes olemattomat. Pääasiassa Ranskan ja Tshadin joukkojen luomien edellytysten myötä MINUSMA -operaatiolla on pystytty palauttamaan järjestys alueen suurimpiin kaupunkeihin, mutta vastarintaa ja kapinointia esiintyy useilla MNLA:n ja Ansar al-Dinen tukialueilla. Hauraaseen turvallisuustilanteeseen ei ole odotettavissa muutosta ennen kuin Malin asevoimien suorituskykyä on merkittävästi parannettu ja hallinto kykenee kitkemään korruption ja mahdollisuudet tuottavaan rikolliseen toimintaan Malin pohjoisilla alueilla. Malin asevoimien sisäinen eripura, pieni vahvuus ja heikko suorituskyky tekevät lähes mahdottomaksi vastuun siirtämisen Malin omille joukoille. Malin keskushallinnon joukkojen poissaolo Pohjois-Malin alueelta jättää tyhjiön täytettäväksi tuaregien ja islamistien omille joukoille, joiden tarjoama suhteellinen turvallisuus on usein ainoa mahdollisuus paikalliselle väestölle. Kokonaisuudessaan tilanne on jokseenkin sama kuin ennen vuoden 2012 kriisiä ilman monikansallisia joukkoja alueella. Lisäksi hallinnon epäonnistuminen kriisin ratkaisussa on tuonut huomattavasti lisää kannatusta muutosta lupaaville Malin uskonnollisten ryhmien johtajille, jotka ovat tulleet mukaan maan politiikkaan ja ovat nopeasti muuttamassa Malia maallisesta valtiosta salafistisen islamilaisen valtion suuntaan. Edelleen

⁹⁴ Wulf & Mesko 2013, 17

⁹⁵ Alankomaiden suurlähetystö, Bamako 2014, 4-8

taloudellinen tuki jihadistien suunnalta on muokkaamassa maaperään hedelmälliseksi fundamentalistiselle ideologialle.⁹⁶

Malin nykyisen presidentin Ibrahim Boubacar Keitan poliittinen linja kuvastanee parhaiten Malin poliittista tahtoa ja tulevaisuuden näkymiä. Keitan mukaan Mali on ja tulee olemaan yksi ja yhtenäinen valtio, jossa millään etnisellä ryhmällä ei ole poikkeavia etuoikeuksia. Hän kannustaa ohjelmassaan avoimeen keskusteluun kaikkien halukkaiden kanssa, mutta ei hyväksy kapinalliseen rooliin asettumista. Hänen mukaansa vuoden 2012 vallankaappaus⁹⁷ ja tuaregien kapinointi olivat seurausta hallinnon heikkoudesta ja luhistuneen Libyan aseiden tulvasta Maliin. Tilanteen ratkaisuksi Keita esittää kaikkien kansanryhmien tarpeiden ymmärtämistä ja laajan hallinnon luomista. Hän näkee Malin olemassaolon olevan Ranskan ansiota ja toivoo ECOWAS:n ja ranskalaisjoukkojen pysyvän maassa niin kauan kuin on tarpeen. Keita ei lausunnoissaan ole luottanut YK:n operaatioiden tehokkuuteen Afrikassa.⁹⁸

⁹⁶ Alankomaiden suurlähetystö, Bamako 2014, 10-11

⁹⁷ Vallankaappauksen johtaja kapteeni Sanogo kuuluu Keitan lähipiiriin (Wulf & Mesko 2013, 24)

⁹⁸ Wulf & Mesko 2013, 22-23

3. TURVALLISUUDEN TEKIJÄT

3.1 Alueellinen turvallisuusyhteistyö

Vaikka Malin nykyisen kriisin syyt ovat pitkälti paikallisia ja niihin liittyy monia etnisiä ja historiallisia vaikutteita, on Länsi-Afrikan alueellisella diplomatialla ja turvallisuuspolitiikalla tai varsinkin sen kokonaisvaltaisella puuttumisella ollut merkittävä rooli kriisin eskaloitumisessa. Alueen valtioilla ei ole ollut viime vuosina kykyä yhteistyöhön, jota jihadistien tai MNLA:n rikollisen toiminnan estäminen tai edes rajoittaminen Saharan ja Sahelin alueella olisi ehdottomasti vaatinut. Yritykset Sahelin alueen yhteisten turvallisuusorganisaatioiden perustamiseksi ovat kaatuneet valtioiden välisiin erimielisyyksiin. Esimerkiksi läntisen Saharan ja Sahelin valtioiden yhteisiä sotilaallisia operaatioita varten islamisteja vastaan perustettu Algerian johtama johtokeskus *Comité d'Etat-Major Opérationnel Conjoin* (CEMOC) on ollut poissa toiminnasta Algerian ja Marokon sekä Algerian ja Libyan välisten erimielisyyksien vuoksi.⁹⁹

Myös Euroopan hallitukset ovat vaikuttaneet alueen valtioiden välisiin suhteisiin ja aiheuttaneet ylimääräisiä jännitteitä maksamalla suuria lunnasrahoja kaapatuista kansalaisistaan tai jopa painostaneet muun muassa Malia ja Mauritaniaa vapauttamaan vangittuja AQIM:n jäseniä vastineeksi eurooppalaispanttivankien vapauttamisesta. Esimerkiksi helmikuussa 2010 Malin hallitus painostettiin vapauttamaan Al-Qaidan jäseniksi tunnistetut mauritanialainen, burkinafasolainen ja kaksi algerialaista henkilöä vastineeksi erään jihadistien vangitseman ranskan kansalaisen vapauttamisesta. Tämä aiheutti diplomaattisen selkkauksen Malin, Mauritanian ja Algerian välillä.¹⁰⁰

Kriisin eskaloituessa Malin avunpyynnöt, samoin kuin kriisin leviämistä niiden maaperälle pelänneiden Nigerin ja Senegalin vaatimukset tilanteeseen puuttumisesta, jätettiin Länsi-Afrikan turvallisuuselimissä vähälle huomiolle tai niihin ei ollut resursseja reagoida. Malin naapurimaan Nigerin huolta lisäsi sen mahdollinen joutuminen Malin alueella vapaasti toimivien terroristien iskujen kohteeksi. Niger oli jo pitkään tehnyt yhteistyötä terrorismin vastaisen sodan rintamalla antamalla Yhdysvalloille käyttöön tukikohtia miehittämättömien tiedustelulennokkien käyttöä varten. ECOWAS:n tai Afrikan Unionin pyrkimykset kriisin ratkaisemiseksi eivät olleet riittäviä ennen kuin konflikti saavutti mainitut kriittiset mittasuhteet tammikuussa 2013. Ensimmäinen esitys sotilaallisesta väliintulosta oli toimitettu ECOWAS:lta

⁹⁹ Lacher 2013, 2-5

¹⁰⁰ Jeune Afrique 2010

YK:lle syyskuussa 2012, mutta se ei saanut valtuutusta koska Malin väliaikaishallitus oli hylännyt sen. YK:n turvallisuusneuvoston hyväksyntä¹⁰¹ ECOWAS:n johtamalle AFISMA operaatiolle saatiin vasta joulukuussa 2012.¹⁰²

Alueen vaikutusvaltaisista valtioista Algeria ja Mauritania vastustivat ECOWAS:n suunnitelmia sotilaallisesta väliintulosta Malissa eskaloituvaan kriisiin ja hylkäsivät myös kaikki ECOWAS:n johdolla tehdyt välitysyrietykset. Sen sijaan Algeria käynnisti syyskuussa 2012 omat neuvottelunsa Ansar al-Dinen kanssa ja pyrki ottamaan itselleen välittäjän roolin Malin sisäisessä konfliktissa. Algeria pyrki välttämään sotilaallisen väliintulon mahdollisuutta ja vaati viimeiseen asti neuvotteluratkaisua osapuolten välillä. Algerian ja ECOWAS:n eri tavoilla pitkään rakentamat suhteet Ansar al-Dinen ja MNLA:n kanssa katkesivat viimeistään päätökseen sotilaallisesta väliintulosta.¹⁰³

Sotilaallista väliintuloa välttäneen Algerian motiivit ovat herättäneet useita epäilyksiä. Eräiden kriittisten arvioiden mukaan islamistijärjestöt Ansar al-Dine ja MUJAO olisivat Algerian turvallisuuspalvelun DRS:n luomuksia ja järjestöjen johtajat DRS:n soluttamia agentteja. Varsinkin MUJAO:n johtajat tunnetaan enemmän kokaiinin salakuljettajina kuin uskonnollisina johtajina. Yhtä lailla Algerialaisvoimin toimivan AQIM:n on väitetty olevan DRS:n työn tulosta. On pystytty osoittamaan, että lähes kaikki AQIM:n toteuttamat länsimaalaisten sieppaukset Saharan alueella olisivat olleet Algerian turvallisuuspalvelun yllyttämiä tai toteuttamia. Kriittisten arvioiden mukaan Algerian hallitus tarvitsee terroristiuhkaa oikeuttaakseen kansalaisvapauksien rajoittamisen kotimaassa sekä säilyäkseen vallassa ja tekee taustalla tiivistä yhteistyötä Yhdysvaltojen ja muiden länsimaiden tiedustelupalveluiden kanssa. Tuaregien MNLA:n sotilaallinen menestys ja voimistuminen muodostivat kuitenkin riskin Algerian järjestelyille kun MNLA pyrki ajamaan AQIM:n joukot pois alueeltaan. Tämän vuoksi MNLA:n vastavoimaksi lanseerattiin uusia islamistijärjestöjä. Itsehallinnollinen ja toimeenpanokykyinen tuaregialue olisi voinut myös pysäyttää arvokkaan huumeiden salakuljetuksen tai muuttaa radikaalisti siitä saatavaa tulonjakoa, jonka miljardiluokan summista hyötyvät myös sotilaat ja viranomaiset läpikulkumaissa.¹⁰⁴

Kaikesta huolimatta Malin kriisin ratkaisuyrityksissä Afrikan Unioni ja ECOWAS osoittivat sotilaallista, diplomaattista, poliittista ja taloudellista päättäväisyyttä ja suunnittelukykyä luodessaan suunnitelman afrikkalaisen konfliktin ratkaisemisesta afrikkalaisin voimin kansainvä-

¹⁰¹ YK:n turvallisuus neuvoston päätöslauselma 2085

¹⁰² Lacher 2013, 2-5

¹⁰³ sama

¹⁰⁴ Keenan 2012

lisen yhteisön tukemana. Suunnitelmissa huomioitiin myös Malin konfliktin jälkeinen jälleenkakennus sekä hallinnon järjestäminen. Afrikan Unioni ja ECOWAS ovat Länsi-Afrikan alueen tärkeimmät turvallisuustoimijat, joiden haasteena ovat resurssien puuttuminen ja usein etnisiin syihin liittyvä luottamuspuola alueen valtioiden kesken silloin kun päätökset koskevat oman maan asioita. Järjestöillä ei ole tähän mennessä ollut mahdollisuuksia kouluttaa joukkoja ja pitää suuria määriä taistelujoukkoja valmiudessa eskaloituvien kriisien varalle. Usein käyttöön saadut joukot eivät myöskään ole täyttäneet tehtäviltä vaadittavia vaatimuksia tai ne ovat olleet liiaksi yhden kansallisuuden varassa, kuten esimerkiksi Nigerian joukot monissa aikaisemmissa Afrikan Unionin operaatioissa tai Tshadin joukot Malissa.¹⁰⁵

Malin kriisiin vaikuttamisessa ECOWAS otti merkittävän askeleen alueellisena turvallisuustoimijana Länsi-Afrikan alueella ja osoitti laaja-alaisesti kykyä vaikuttaa poliittiseen ja taloudelliseen tilanteeseen epävakaaalla alueella. ECOWAS on jo vuonna 1999 ottanut käyttöön alueellisen konfliktien ennustamiseen liittyvän järjestelmän, jossa alueen viranomaiset, muut turvallisuusorganisaatiot sekä humanitääriset järjestöt välittävät ja jakavat tietoa alueellisille valvontakeskuksille. Länsi-Afrikan alueella käytössä oleva ECOWARN¹⁰⁶ -järjestelmä perustuu Afrikan Unionin aikaisemmin luomaan CEWS¹⁰⁷ -järjestelmään, mutta sitä on luonnehdittu edeltäjänsä tarkemmaksi ja kattavammaksi. Joissakin arvioissa ECOWARN -järjestelmää pidetään maailman parhaana kriisien ja humanitääristen ongelmien ennakoimisessa ja analysoimisessa. Esimerkiksi Ranskan mahdollisuutta nopeaan reagoimiseen Malin kriisissä voidaan osin pitää järjestelmän analysoinnin ja tiedonvälityksen tuloksena. Euroopan Unioni ja Yhdysvallat ovat vuosien ajan panostaneet merkittävästi ECOWARN -järjestelmän kehittämiseen ja ylläpitämiseen afrikkalaisvoimin.¹⁰⁸

Afrikan Unioni on lausunnoissaan myöntänyt reagoineensa liian hitaasti Malin kriisiin. Järjestö tunnustetaan silti keskeiseksi tekijäksi maanosan turvallisuuspolitiikan ohjaajana ja kriiseihin vaikuttamisen laillistajana. Vuonna 1963 perustettu Afrikan Unioni on vähitellen lunastamassa paikkansa maanosan yhteisenä turvallisuusyhteistyön johtavana organisaationa. Sen toimivalta tunnustetaan myös kansainvälisessä yhteisössä ja esimerkiksi Malin kriisin yhteydessä YK ei antanut mandaattia Malin konfliktiin puuttumiseen ennen vuorovaikutusta Afrikan Unionin kanssa.¹⁰⁹

¹⁰⁵ Francis 2013, 7-8

¹⁰⁶ Early Warning and Early Response Network

¹⁰⁷ Continental Early Warning System

¹⁰⁸ Teirilä 2013, 35 ja Nyheim 2009, 1-6

¹⁰⁹ Mickler 2013

3.2 Kansainvälinen turvallisuusyhteistyö

Ranskan nopeaa sotilaallista väliintuloa voidaan pitää vaikutuksiltaan merkittävimpanä ratkaisuna Malin kriisissä. Perustellessaan sotilaallisen väliintulon oikeutusta Ranskan tasavallan presidentti Françoise Hollande vakuutti sen olleen ainoa vaihtoehto estää Malin valtion romahtaminen ja terroristivaltion syntyminen Länsi-Afrikkaan. Hollanden perusteluissa Ranskan oli toimittava YK:n mandaatin¹¹⁰ mukaisesti itsenäisesti tilanteen nopean eskaloitumisen ja afrikkalaisten joukkojen käytön epävarmuuden vuoksi. Kansainvälinen yhteisö, mukaan lukien Venäjä ja Kiina, hyväksyi yksipuolisesti Ranskan väliintulon. Myös historiallinen mahdollisuus tukea entistä siirtomaata nähtiin vahvana perusteena.¹¹¹

Presidentti Hollanden retoriikassa sotilaallista väliintuloa Afrikan ja entisten siirtomaiden kriiseihin oli vältetty ja vastuuta pyritty selkeästi antamaan afrikkalaisille toimijoille. Malin kriisin nopeaa väliintuloa perusteltiin kuitenkin voimakkaasti terroristivaltion syntymisellä ja suorana uhkana Ranskalle. Koko kriisin ajan Ranska vaikutti kansainvälisessä yhteisössä sotilaallisen väliintulon puolesta ja käytti vahvaa vaikutusvaltaansa YK:n turvallisuusneuvostossa, EU:ssa, Afrikan Unionissa sekä ECOWAS:n keskuudessa.¹¹²

Ranska osoitti operaatio Servalin käyttöön suhteellisen voimakkaan ja hyvin varustetun maavoimien yhtymän, jonka vahvuus oli noin 4000 taistelijaa. Lisäksi operaatiolla oli käytössä Ranskan ilmavoimien vahva tuki, joka oli täysin ylivoimainen kapinallisjoukkojen vastatoimiin verrattuna. ECOWAS:n AFISMA -operaation joukot muodostivat alkuvuonna 2013 noin 6000 taistelijan vahvuisen, vaihtelevan laatuisen, joukon operaation tueksi. Länsimaista ainakin Iso-Britannia, Belgia, Kanada ja Yhdysvallat osoittivat logistista ja tiedustelutukea Ranskan joukoille, jotka olivat jo tammikuun loppuun mennessä saavuttaneet operaatiolle asetetut sotilaalliset tavoitteet. Kevään loppuasetelmassa terroristien joukot oli lyöty ja varsinainen uhka Malin olomassalolle oli poistettu.¹¹³ Terroristien organisaatioihin ja alueelliseen vaikuttamiseen oli tehokkaasti isketty. Terrorin uhka alueella jäi kuitenkin elämään, minkä vuoden 2014 alussa tehdyt iskut ovat osoittaneet.¹¹⁴

Ranskan sotilaallinen ratkaisu on nostanut esiin myös arvostelua kriisin jälkeisen tilanteen vakauttamisessa. Arvostelijoiden mukaan kriisin ratkaiseminen edellyttäisi ranskalaisjoukkojen pysyvää läsnäoloa Pohjois-Malin alueelle, johon presidentti Hollandella ei selvästikään

¹¹⁰ YK:n turvallisuusneuvoston päätöslauselma 2085

¹¹¹ Bergamaschi 2013, 6-10

¹¹² sama

¹¹³ de Boissière 2013

¹¹⁴ sama

ole ollut halua. Ranskan tahtotila nopeasta vetäytymisestä ja vastuun siirtämisestä suurelta osin valmistautumattomille afrikkalaisjoukoille ei myöskään saanut laajaa kannatusta.¹¹⁵ Esimerkiksi Ranskan entinen presidentti Nicolas Sarkozy antoi keväällä 2013 Ranskan toimia arvostelleen lausunnon sen jälkeen kun operaatiossa oli kaatunut neljäs ranskalaissojilas. Sarkozyn mukaan 4000 miehen voimilla oli mahdotonta valvoa ja vaikuttaa alueella, joka on pinta-alaltaan neljä kertaa Ranskaa suurempi.¹¹⁶

Presidentti Hollanden mukaan Ranskan ainoat intressit sotilaalliselle väliintulolle olivat ainoastaan itsenäisen Malin valtion tukeminen ja terrorismin leviämisen estäminen. Arvostelijoiden mukaan Ranskan todelliset intressit löytyvät kuitenkin taloudellisten ja energiapoliittisten syiden takaa. Erityisesti kriisin leviäminen Malin naapurimaahan Nigeriin olisi voinut olla kohtalokasta Ranskan energiatalouden ja -turvallisuuden kannalta. Ranskan valtion enimmäkseen omistama monikansallinen ydinvoimayhtiö Areva toimii laajasti Nigerin alueella, josta se tuottaa suurimman osan Ranskan energiantuotannon pääraaka-aineena käyttämästä uraanista. Ranska on tilanteen kehittymisen vuoksi ollut varpaillaan jo pitkään kun islamistit ovat lunnasrahojen toivossa kaapanneet Arevan ranskalaisia ydinvoimainsinöörejä ja muita eurooppalaisia työntekijöitä. Islamistien iskut Nigerin uraankaivostoimintaan olisivat tulleet kalliiksi Ranskan energiantuotannolle. Niin kalliiksi, että Ranska oli valmis panostamaan Malin operaatioon vähintään 200 miljoonaa euroa.¹¹⁷

YK:n ja Euroopan Unionin tavoitteet Malin kriisin sovittelussa ovat keskittyneet merkittävästi afrikkalaisjohtoisen ja afrikkalaisten toteuttaman ratkaisun löytämiseksi. Molemmat organisaatiot ovat panostaneet erityisesti kansainvälisen yhteisön diplomaattisen ja taloudellisen tuen saamiseksi konfliktin ratkaisun tueksi. YK sekä EU ovat virallisissa yhteyksissä antaneet vahvan tukensa Afrikan Unionin ja ECOWAS:n toimille ja afrikkalaisjohtoisten kriisinhallintaoperaatioiden toteuttamiselle. YK on muun muassa osoittanut yli 410 miljoonan Yhdysvaltain dollarin vuosittaisen tuen MINUSMA -operaation toteuttamiseksi. YK:n rooli välittäjänä Afrikan Unionin, ECOWAS:n ja EU:n välisessä kanssakäymisessä on korostunut Malin kriisin ratkaisuyrityksissä.¹¹⁸

Ranskan sotilaallisella väliintulolla oli EU:n tuki, mutta se ei ollut EU:n toimivallassa tai johdossa toteutettu operaatio, vaikka sen tukemiseen osallistui useampi EU -valtio. Euroopan Unionin painopiste on Ranskan sotilaallisen ratkaisun jälkeen keskittynyt erityisesti

¹¹⁵ de Boissière 2013

¹¹⁶ AllAfrica.com 2013

¹¹⁷ Tertrais 2014

¹¹⁸ Francis 2013, 8

MINUSMA -operaation tukemiseen, joka on rahoituksen lisäksi sisältänyt joukkojen varustamista, koulutusta ja logistista tukea. Rahoituksen hankkimisessa EU on toiminut tiiviissä yhteistyössä Maailman pankin ja IMF:n¹¹⁹ kanssa. EU ei ole osallistunut taistelutoimintaan Malissa, mutta on vuoden 2013 alusta alkaen toteuttanut EUTM Mali -koulutusoperaatiota, johon osallistuu 22 EU -valtiota. Operaation tavoitteena on kehittää Malin asevoimia ja mahdollistaa alueellisen vastuun siirtäminen tulevaisuudessa Malin joukoille. Operaation yhtenä tavoitteena on myös parantaa mahdollisuuksia Malin heikon humanitäärisen tilanteen ymmärtämiseksi ja parantamiseksi, jonka puolesta EU on panostanut myös diplomaattisella ja siviiliyhteistyön tasolla. EUTM -operaation johtovaltiona toimii Ranska, jota kautta liittymäpinta operaatio Servaliin on ilmeinen.¹²⁰

YK on organisaationa saanut osakseen myös voimakasta arvostelua Malin kriisin hoitamisesta. On väitetty, että se on hakenut ratkaisua kriisiin liian nopeasti selvittämättä alueella todellisuudessa vaikuttavia suhteita, historiallista taustaa tai useiden toimijoiden vaihtelevia intressejä alueella. Myös neuvottelemisen terroristeiksi luokiteltujen järjestöjen kanssa sekä yksittäisten valtioiden, kuten Algerian, toiminnan salliminen kriisin välittäjänä on herättänyt laajaa arvostelua. YK:n toimintaa on, varsinaisen konfliktin ratkaisuyritysten sijaan, kuvattu terroristien lahjomiseksi, todellisten ongelmien sivuuttamiseksi ja vastuun sysäämistä sellaisille tahoille, joilla ei ole resursseja ratkaisun vaatimiin toimenpiteisiin.¹²¹

Malin nykytilanteessa suurimmat sotilaalliset haasteet liittyvät edelleen kokonaisvastuun siirtämiseen ranskalaisjoukoilta vaihtelevan laatuksille MINUSMA -operaation afrikkalaisjoukoille, joiden olisi tulevaisuudessa tarkoitus ottaa operatiivinen kokonaisvastuu YK:n nimissä. Alueen edelleen heikon turvallisuustilanteen riskit joukkojen sitoutumisesta taisteluun ja tappioiden syntyminen ovat merkittäviä riskejä, joita YK:n nimissä toteutetut operaatiot eivät ole useinkaan kestäneet. Lisäksi on huomioitava kaikkien alueella toimivien joukkojen mahdollinen sekaantuminen edelleen Sahelin alueella kukoistavaan ja tuottavaan huume- ja ihmis-kauppaan. Kaikissa tapauksissa Pohjois-Malin turvallisuustilanteen rauhoittaminen ja humanitäärisen tilanteen kehittäminen vaatii huomattavia määriä joukkoja ja resursseja toiminnan pitkäaikaiseen ylläpitämiseen.¹²²

¹¹⁹ International Monetary Fund

¹²⁰ Castilla Barea 2013, 10-14 ja EUTM Mali 2014

¹²¹ Plett 2013

¹²² International Crisis Group 2013, 37-41

3.3 Muita toimijoita

Yhdysvaltojen intressit Sahelin alueen suuntaan liittyvät virallisesti alueen turvallisuustilanteen vakauttamiseen ja terrorismin vastaiseen sotaan, jonka osalta se on aktiivisesti toiminut alueella jo vuodesta 2004. Lisäksi Yhdysvallat on tehnyt huomattavia panostuksia Sahelin alueen valtioiden asevoimien kouluttamiseksi ja rajaturvallisuuden parantamiseksi vaikeuttaakseen terroristien liikkumista sekä huumeiden ja aseiden salakuljetusta. Merkittävää vaikutusta on saatu aikaan alueellisella terrorismin vastaisella ohjelmalla, TSCTP¹²³, jonka tavoitteena on tiedon kerääminen ja välittäminen alueen valtioiden kesken ja niiden sitouttaminen terrorismin vastaiseen sotaan Yhdysvaltojen liittolaisena.¹²⁴

Turvallisuusyhteistyön ja -vaikuttamisen lisäksi Yhdysvaltojen intresseiksi Länsi-Afrikan alueella on esitetty muun muassa kilpailua vaikutusvallasta Kiinan kanssa, Saharan eteläpuoleisen Afrikan energiavaroista sekä kauppasuhteiden kehittämistä.¹²⁵ Sotilaallisesti ja esimerkiksi Malin kriisiin liittyen Yhdysvallat on välttänyt osallistumasta ja lähettämästä joukkoja taistelutoimintaan, vaikka se onkin tukenut merkittävästi Ranskan operaatioita. Erityisesti Yhdysvaltojen ilmavoimien logistiset resurssit ja tiedustelun suorituskyky ovat Länsi-Afrikan alueella jatkuvasti kasvamassa ja ovat ylivoimaisia alueen muihin asevoimiin verrattuna. Yhdysvallat on myötäillyt Länsi-Afrikan politiikassaan YK:n ja EU:n linjaa ja korostanut afrikkalaisten toimijoiden vastuuta alueellisten kriisien ratkaisemisessa ja taistelutoimintaan osallistumisessa. Se on myös ottanut esille Euroopan maiden vastuun Eurooppaa lähellä olevista alueista ja entisistä siirtomaista, joihin näillä on usein edelleen läheiset suhteet. Yhdysvallat painottaa toiminnassaan ensisijaisesti terrorismin uhkaa Malin ja koko Sahelin alueella, demokratiakehityksen ja valtioiden suvereniteetin tukemista, pysyvän neuvotteluyhteyden luomista Malin pohjoisosien kapinallisten kanssa sekä humanitääristen ongelmien ratkaisemista kansainvälisen yhteisön tuella.¹²⁶

Kiinan ja Malin suhteet ovat poikkeukselliset Afrikan valtioiden keskuudessa. Malin hallinnolla on ollut myönteinen suhtautuminen Kiinaan ja nimenomaan sen yhden Kiinan politiikkaan, minkä vuoksi maiden välillä on ollut hyvät suhteet koko Malin itsenäisyyden ajan. Suhteiden perustana nähdään, varsinkin nykyään, Kiinan kasvavat raaka-aine tarpeet ja samalla tavoitteet vaikutusvallan kasvattamisesta Afrikan mantereella. Tällä hetkellä kiinalaiset yritykset työllistävät huomattavan määrän malilaisia ja kiinalaiset investoinnit ovat merkittäviä

¹²³ The Trans-Sahara Counter Terrorism Partnership

¹²⁴ Unites States Africa Command 2012

¹²⁵ Banks 2013

¹²⁶ Francis 2013, 12-14 ja Carson 2013

Malin talouden kehittymisen kannalta. Vastapainoksi Kiina on Malin tärkeimpiä raaka-aineiden vientikohteita ja kauppakumppaneita. On myös huomioitava, että Kiinalla on merkittäviä sopimuksia Malin naapurimaan Nigerin kanssa uranikaivostoiminnassa.¹²⁷

Kiina on myös osallistunut poikkeuksellisen vahvasti YK:n MINUSMA rauhanturvaoperaatioon Malissa joulukuusta 2013 lähtien, jolloin se lähetti operaatioon 135 rauhanturvaajaa. Kiina lisäsi joukkojaan operaatiossa 245 miehellä tammikuussa 2014. Poikkeukselliseksi toiminnan tekee se, että Kiina on aikaisempiin YK:n operaatioihin lähettänyt ainoastaan tarkkailijoita tai neuvonantajia, nyt joukkoihin kuuluu myös taistelutoimintaan mahdollisesti osallistuvia jalkaväkijoukkoja. Kiina ei ole omissa lausunnoissaan myöntänyt muutosta aikaisempaan politiikkaan YK:n operaatioihin osallistumisessa, vaan katsoo joukkojensa tukevan kansainvälisen yhteisön ja Malin hallinnon tavoitteita tilanteen vakauttamiseksi. Joka tapauksessa joukkojen vahvuus Malissa tekee Kiinasta suurimman joukkojen tuottajan YK:n rauhanturvaoperaatioihin YK:n turvallisuusneuvoston pysyvien jäsenmaiden keskuudessa.¹²⁸

¹²⁷ Esterhuyse & Moctar 2014

¹²⁸ sama

4. JOHTOPÄÄTÖKSET

Tässä tutkimuksessa on tarkasteltu Malin kriisiä ja sen kautta Länsi-Afrikan ja Sahelin alueen turvallisuustilannetta ja siinä vaikuttavia toimijoita, intressejä ja kriisin ratkaisupyrkimyksiä. Lisäksi on selvitetty Malin kriisin syntyyn vaikuttaneita tekijöitä sekä erilaisia alueellisia turvallisuusyhteistyön muotoja. Vastaus tutkimuksen pääkysymykseen *Miten ja minkä toimijoiden kautta alueellista turvallisuutta edistetään Länsi-Afrikassa ja miten tämä on vaikuttanut Malin kriisin ratkaisupyrkimyksiin?*, on monitahoinen, kuten Malin kriisikin.

Kansainvälinen yhteisö on YK:n johdolla pyrkinyt selkeästi siirtämään vastuuta afrikkalaisista kriiseistä afrikkalaisille toimijoille. Suuntaus on seurausta Yhdysvaltojen ja muiden länsimaiden haluttomuudesta, Afganistanin ja Irakin kokemusten jälkeen, sitoutua asevoimillaan määrittelemättömäksi ajaksi vaikeaselkoiisiin kriiseihin ilman selkeää mahdollisuutta toteuttamiskelpoiseen ratkaisuun. Erityisesti Länsi-Afrikan alueella Yhdysvallat on pyrkinyt myös jakamaan vastuuta globaalisti vaikuttavista kriiseistä ja terrorismin vastaisessa sodassa eurooppalaisille valtioille, joilla se katsoo olevan läheiset suhteet moniin Afrikan maihin muun muassa siirtomaahistorian vuoksi.

Länsi-Afrikan alueella erityisesti ECOWAS ja Ranska ovat selkeästi osoittaneet olevansa valmiit uuden vastuunjaon mukaiseen rooliin kansainvälisen yhteisön tahdon välittäjinä ja toiminnan johtajina. Malin kriisin sovittelussa ja ratkaisuyrityksissä Länsi-Afrikan maiden talousyhteisö on merkittävästi laajentanut toiminta-alaansa kriisin kehittymisen ennakoimisessa ja suhteiden rakentamisessa sekä asevoimien kokoamiseksi kriisin vakauttamiseksi. Afrikan Unionin kyky ja toimeenpanon nopeus ovat Malin kriisin yhteydessä osoittautuneet liian hitaiksi vastaamaan nopeasti eskaloituvaan kriisiin alueella, jossa myös valtioiden välisissä suhteissa on omat haasteensa. Afrikan Unioni tarjoaa kuitenkin legitimitetin alueen operaatioille. ECOWAS on lunastanut Länsi-Afrikan maiden luottamuksen puolueettomana toimijana, mutta edelleen sen resurssien, erityisesti kriisinhallintaan tarvittavien joukkojen, määrä on liian pieni vastaamaan alueen turvallisuustilanteen vakauttamisen vaatimuksia. Samalla alueen valtioiden monet sisäiset ongelmat vaikuttavat ECOWAS:n toimeenpanokykyyn.

Ranskan roolia on korostanut sen asevoimien nopean vaikuttamiskyky Länsi-Afrikan alueella. Malin kriisissä Ranska osoitti riippumatonta toimeenpanokykyä ja valmiutta voiman käyttöön, jolla tilanne saatiin nopeasti suhteelliseen hallintaan ja luotiin edellytykset afrikkalaisen rauhanturvaoperaation aloittamiselle. Ranska ohjaa edelleen Malin operaatioiden kulkua ja sen intresseissä, terrorismin vastaisen sodan lisäksi, ovat alueen valtioiden suvereniteetin säi-

lyttäminen ja sitä kautta omien taloudellisten etujen turvaaminen. Entisenä siirtomaaisäntänä ranskalaisjoukot toimivat omalla kielialueellaan ja suhteet moniin Länsi-Afrikan hallituksiin, kuten Maliin, ovat säilyneet läheisinä. Ranskan aktiivisilla toimilla Länsi-Afrikassa on ollut selkeitä tavoitteita myös Ranskan sisäpolitiikassa. Ranska on samalla myös osoittanut, ettei sekään halua pitkäksi aikaa sitoutua konflikteihin vaan on pyrkinyt painokkaasti siirtämään vastuuta afrikkalaisille joukoille omien nopeiden operaatioidensa jälkeen. Afrikan Unioni, ECOWAS ja Ranska ovat kaikissa vaiheissa pitäneet tärkeänä ja osoittaneet tarvitsevansa YK:n mandaattia kriisiin puuttumiseen. YK:n tehtävä alueellisten organisaatioiden ja valtioiden välisenä foorumina on säilynyt.

Alueellisen turvallisuuden luominen kohtaa Malin kriisin tapauksessa monia haasteita, joista merkittävimmäksi nousevat järjestäytyneen rikollisuuden ja terrorismin välinen suhde yhdistettynä separatistisiin pyrkimyksiin ja korruptoituneeseen hallintoon. Ilman tuon suhteen purkamista Malin kriisin ratkaisuyritykset jäävät ilman lopullista ratkaisua. Ulkopuolisella sotilaallisella väliintulolla voidaan saada aikaan vain väliaikainen ratkaisu, mutta niin kauan kun Malin hallinnon kyvyttömyys mahdollistaa järjestäytyneen rikollisuuden laajan toiminnan, ei kriisin ratkaisuyrityksissä päästä ensimmäistä vaihetta pidemmälle. Malin pohjoisosien elinkeinojakauma on jo pitkään ollut niin vääristynyt, että sen oikaisemiseen tarvitaan pitkäkestoisia operaatioita ja kokonaisvaltaista vaikuttamista sekä kansainvälisen yhteisön voimakasta tukea. Alueen valtioiden haluttomuus puuttua tilanteeseen kuvastaa hyvin eri käsityksiä, joita länsimaiden ja Länsi-Afrikan valtioiden välillä tilanteeseen liittyen saattaa olla. Sahelin alueen järjestäytynyt rikollisuus ja siitä saatavat tulot ovat merkittävin tekijä ja este Länsi-Afrikan alueellisen turvallisuusyhteistyön kehittymisessä. Elleivät alueen valtiot ja hallinnon edustajat luovu huumeiden salakuljetukseen ja ihmiskauppaan liittyvistä intresseistään, on kestävä turvallisuusyhteistyö mahdotonta.

Useiden Länsi-Afrikan valtioiden asevoimat ja turvallisuusorganisaatiot ovat nykytilanteessa vahvuudeltaan ja resursseiltaan heikossa asemassa alueella vaikuttaviin moniin rikollisryhmiin tai islamisteihin verrattuna. Sahelin alueella laajat, vaikeakulkuiset ja aavikkoiset rajaseudut ovat esimerkiksi Malin ja sen naapurimaiden tämän hetkisillä resursseilla lähes täysin ilman valvontaa ja tarjoavat terroristeille vapaan mahdollisuuden käyttää alueita toimintansa rahoittamiseen ja henkilöstönsä kouluttamiseen. Länsimaiden, erityisesti Yhdysvaltojen, panostukset Länsi-Afrikan alueen terrorismin vastaisessa sodassa ovat vuosia olleet merkittäviä, mutta tilanteen muuttamiseen terroristeille pysyvästi epäedullisiksi tulisi alueen valtioiden omien resurssien huomattavasti lisääntyä. Tässäkin suhteessa kokonaisvaltainen lähestymi-

nen, jossa talouden rakenteet saatetaan kuntoon ja alueen valtioille luodaan edellytykset oman alueensa valvonnasta, on lähes ainoa vaihtoehto.

Terrorismin vastainen sota, jonka osaksi Malin kriisi on useissa argumenteissa liitetty, on länsimaita yhdistävä ja aktivoiva tekijä. Kun vastapuolen toimintaan liittyy lisäksi merkittäviä jihadistisia pyrkimyksiä, on länsimaiden toiminta selkeästi aktiivisempaa ja painostavampaa kuin jos kyseessä olisi pelkkä etnisten ryhmien välinen maan sisäinen konflikti. Malin kriisiin reagoimisessa oli selvästi nähtävissä piirteitä, joissa länsimaat havahtuivat Malissa vallitsevaan tilanteeseen vasta kun kävi selväksi, että islamistiterroristeiksi luokiteltavat tahot olivat ottaneet konfliktin hallintaansa. Myös kriisin jälkitoimenpiteiden hoitamisessa on nähtävissä sama ilmiö kun islamistit lyötyään länsimaat ovat joukkoineen jättämässä Malin kriisin jälkihoidon ja jälleenrakentamisen vastuun afrikkalaisille toimijoille. Samassa yhteydessä on todettava, että Malissa toteutettu terroristien lyöminen on siirtänyt ongelmaa naapurimaihin, joissa islamistit ovat jatkaneet iskujaan. Tästäkin syystä on selvää, että ilman Länsi-Afrikan ja Sahelin alueen valtioiden aktiivista yhteistyötä, ei terroristiongelmia kyetä poistamaan. Tilannetta kuvaa hyvin tapahtumasarja, jossa huomattavan määrän joukkoja MINUSMA -operaatioon tuottanut Nigeria veti joukkonsa pois operaatiosta¹²⁹. Nigerian hallituksen ja asevoimien edustajien mukaan joukkoja tarvitaan terrorismin vastaisessa taistelussa Nigerian omalla maaperällä, jossa islamistijärjestö Boko Haram on vuoden 2013 lopusta alkaen lisännyt terrori-iskujaan. Boko Haram on tunnettu läheisistä yhteyksistä Malin kriisissä vahvasti vaikuttaneeseen Ansar al-Dine järjestöön.

Malin kriisin perimmäinen syy on aina ollut tuaregien separatistiset pyrkimykset oman valtion perustamiseksi. Ongelma on helppo nähdä siirtomaa-ajan perinnöksi, mutta sen ratkaiseminen nykyaikana ei ole mahdollista, elleivät osapuolet kykene realistiseen vuoropuheluun. Malin kehitysasteella oleva valtio ei pysty hallitsemaan tilannetta omilla voimillaan. Tuaregien pyrkimykset tulevat jatkumaan ja voimistumaan heti kun monikansalliset joukot poistuvat Pohjois-Malin alueelta. Vuosikymmeniä ja sukupolvelta toisella jatkunutta kapinoinnin perinnettä ei voida katkaista ilman alueen valtioiden keskinäistä yhteistyötä ja poliittisen ilmapiirin muuttumista läpinäkyväksi ja tasapuoliseksi. Monet epäkohdat Länsi-Afrikan alueella ovat peräisin siirtomaa-ajan ratkaisuisista, joihin afrikkalaisilla toimijoilla on hyvin vähän mahdollisuuksia vaikuttaa. Ilman kansainvälisen yhteisön tukea ja entisten siirtomaaisäntien vastuunkantamista tilanteen kehittymisen vaikutukset saattavat eskaloitua globaaleiksi.

¹²⁹ Institute for Security Studies 2013

LÄHTEET

Kaikkien mainittujen lähteiden saatavuus internetistä on tarkastettu 15.4.2014

Aaltola, Mika (2013), ohjelmajohtaja, Ulkopoliittinen instituutti. Haastattelu. Viitattu Esa Salmisen tausta-artikkeliin 8.2.2013. Saatavissa <<http://www.kepa.fi/uutiset/9726>>

Alankomaiden suurlähetystö, Bamako (2014) *Multi-Annual Strategic Plan 2014-2017, Mali*. Kingdom of the Netherlands, Embassy of the Kingdom of the Netherlands Bamako, tammi-
mikuu 2014. Saatavissa <<http://www.rijksoverheid.nl/documenten-en-publicaties/rapporten/2014/02/05/meerjarige-strategische-plannen-mjisp-2014-2017.html>>

AllAfrica.com (2013) *Mali: Fourth French Soldier Killed in Mali, Sarkozy Criticises Intervention*. AllAfrica.com 6.3.2013. Saatavissa
<<http://allafrica.com/stories/201303061427.html>>

Alvarado, David (2012) *Independent Azawad: Tuaregs, Jihadists, and an Uncertain Future for Mali*. Notes Internacionals, Barcelona Centre for International Affairs. Saatavissa <http://www.operationspaix.net/DATA/DOCUMENT/7205~v~Independent_Azawad__Tuaregs_Jihadists_and_an_Uncertain_Future_for_Mali.pdf>

Amnesty International (2012) *Mali: Five Months of Crisis, Armed Rebellion and Military Coup*. Lontoo: Amnesty International Publications. Saatavissa <<https://www.amnesty.org/fr/library/asset/AFR37/001/2012/fr/f93ab197-dd94-45b5-8e42-a3375c7747c4/afr370012012en.pdf>>

Arief, Alexis (2013), *Crisis in Mali*, Washington DC: Congressional Research Service. Saatavissa <<http://www.fas.org/sgp/crs/row/R42664.pdf>>

Banks, John P. & George Ingram, Mwangi Kimenyi, Steven Rocker, Witney Schneidman, Yun Sun, Lesley Anne Warner (2013) *Top Five Reasons Why Africa Should Be a Priority for the United States*. Africa Growth Initiative at Brookings, maaliskuu 2013. Saatavissa <http://www.brookings.edu/~media/research/files/reports/2013/04/africa%20priority%20united%20states/04_africa_priority_united_states.pdf>

Boissière de, Jean-Baptiste (2013) *Operation Serval in Mali: The Fight Against Terrorism and the Strengthening of Fragile States*. The National Strategy Forum Review, winter 2013, volume 22, issue 1. Saatavissa <

<http://www.nationalstrategy.com/Portals/0/documents/Winter%202013/Boissiere-Mali.pdf>>

Bergamaschi, I. (2013) *French Military Intervention in Mali: Inevitable, Consensual yet Insufficient*. Stability: International Journal of Security & Development, 2(2): 20, s. 1-11. Saatavissa < <http://www.stabilityjournal.org/article/view/sta.bb>>

Bøås, Morten & Mats Utas (2013) *The Malian crisis: causes, consequences, responses*. Mats Utas, Fafo/AIS. Saatavissa < <http://matsutas.wordpress.com/2013/05/07/the-malian-crisis-causes-consequences-responses-by-morten-boas-and-mats-utas/>>

Carson, Johnnie (2013) *The Crisis in Mali: U.S. Interests and the International Response*. Testimony Before the the House Committee on Foreign Affairs (as Prepared) , 14.2.2013, Office of the Secretary of Defense, Washington D.C. Saatavissa < <http://www.state.gov/p/af/rls/rm/2013/204778.htm>>

Castilla Barea, Juan Carlos (2013) *The Malian Armed Forces Reform and the Future of EUTM*. Opinión Document, Instituto Español de Estudios Estratégicos, 93/2013, 7.10.2013. Saatavissa < http://www.ieee.es/en/Galerias/fichero/docs_opinion/2013/DIEEEEO93-2013_EUTM_Mali_CastillaBarea_ENGLISH.pdf>

Chivvis, Christopher S. & Andrew Liepman (2013) *North Africa's Menace: AQIM's Evolution and the U.S Policy Response*, RAND Corporation. Saatavissa <http://www.rand.org/content/dam/rand/pubs/research_reports/RR400/RR415/RAND_RR415.pdf>

Cline, Lawrence E. (2013), *Nomads, Islamist, and Soldiers: The Struggles for Northern Mali*, *Studies in Conflict & Terrorism*, 36:8, s. 617-634. Lontoo: Routledge, Taylor & Francis Group, LLC. Saatavissa <<http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/1057610X.2013.802972#.UygEB20Sj5M>>

Cold-Ravnkilde, Signe Marie (2013) *War and Peace in Mali: Background and perspectives*. DIIS REPORT 2013:33, Kööpenhamina: Danish Institute for International Studies. Saatavissa

< http://m.en.diis.dk/files/publications/Reports2013/RP2013-33_MALI-Signe-marie-cold-ravnkilde_web.pdf>

Ducrotté, Francois & Elena Marda (2013) *Mali: the complex impression of a déjà vu*. European Security Review, ESR 67, kesäkuu 2013, ISIS Europe. Saatavissa <http://isis-europe.eu/sites/default/files/publications-downloads/esr67_Mali_June2013_FDEM.pdf>

Echeverria Jesus, Carlos (2013) *Kidnappings as a Terrorist Instrument of AQIM and the MUJAO*. Paix et sécurité internationales 01/2013, Revue Marovo-Espagnole, de droit international et relations internationales. Saatavissa <<http://dialnet.unirioja.es/servlet/articulo?codigo=4580269>>

Esterhuyse, Harrie & Moctar Kane (2014) *China-Mali relationship: Finding mutual benefit between unequal partners*. Policy Briefing, tammikuu 2014. Stellenboch University, Centre for Chinese Studies, Etelä-Afrikka. Saatavissa <http://www.ccs.org.za/wp-content/uploads/2014/02/CCS_Policy_Briefing_China_Mali_Relations_Kane_Esterhuyse_2013_HE_MC1.pdf>

EUTM Mali (2014) *About EUTM Mali*. European Training Mission Mali. Saatavissa <http://www.eutmmali.eu/?page_id=222>

Foreign & Commonwealth Office (2013) *Traffickers and Terrorists: drugs and violent jihad in Mali and wider Sahel*. Government Digital Service, GOV.UK. Saatavissa <https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/256619/Oct_2013_Traffickers_and_Terrorists.pdf>

France at the United Nations (2013) *Mali*. Permanent Mission of France to the United Nations in New York. Saatavissa <<http://www.franceonu.org/france-at-the-united-nations/geographic-files/africa/mali-1202/article/mali>>

France Diplomatie (2013) *Mali - Road map for the transition (January 28, 2013)*. France Ministry of Foreign Affairs and International Development. Saatavissa <<http://www.diplomatie.gouv.fr/en/country-files/mali-224/events-2627/article/mali-road-map-for-the-transition>>

Francis, David J. (2013) *The regional impact of the armed conflict and French intervention on Mali*. Norwegian Peacebuilding Resource Centre. Saatavissa <
http://www.peacebuilding.no/var/ezflow_site/storage/original/application/f18726c3338e39049bd4d554d4a22c36.pdf>

Freear, M. & de Coning (2013), *Lessons from the African Union Mission for Somalia (ANISOM) for Peace Operations in Mali*. Stability: International Journal of Security & Development, 2(2): 23, s. 1-11. Saatavissa <<http://dx.doi.org/10.5334/sta.bj/>>

Globalis (2013), *Konfliktit - Mali*, Suomen YK-liitto. Saatavissa
 <<http://www.globalis.fi/Konfliktit/Mali>>

Harle, V. & S. Moisio (2003), *Muuttuva Geopolitiikka*. Helsinki: Gaudeamus.

Hirsjärvi, Sirkka (2010), *Tieteelliselle tutkimustyölle asetetut vaatimukset*. Teoksessa S. Hirsjärvi, P. Remes & P. Sajavaara. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi.
<http://www.un.org/en/peacekeeping/missions/minusma/background.shtml>

Human Rights Watch (2013), *Country Summary: Mali*. New York: Human Rights Watch. Saatavissa <http://www.hrw.org/sites/default/files/related_material/mali.pdf>

Institute for Security Studies (2013) *Mali: Nigeria Pulls Out of Minusma - Protest or Prioritisation of Domestic Security?*. Saatavissa <<http://allafrica.com/stories/201311151235.html>>

International Crisis Group (2013), *Mali: Security, Dialogue and Meaningful Reform, Africa Report N°201*. Bryssel: International Crisis Group. Saatavissa <
[http://www.crisisgroup.org/~media/Files/africa/west-africa/mali/201-mali-securiser-dialoguer-et-reformer-en-profondeur-english.pdf](http://www.crisisgroup.org/~/media/Files/africa/west-africa/mali/201-mali-securiser-dialoguer-et-reformer-en-profondeur-english.pdf)>

Jeune Afrique (2010) *Terrorisme: l'otage français Pierre Camatte libéré par Aqmi*. Jeune Afrique 24.2.2010. Saatavissa <
<http://www.jeuneafrique.com/Article/ARTJAWEB20100223232413/>>

Keenan, Jeremy H. (2012) *Algerian state terrorism and atrocities in northern Mali*. Open Democracy 25.9.2012. Saatavissa <<http://www.opendemocracy.net/jeremy-h-keenan/algerian-state-terrorism-and-atrocities-in-northern-mali>>

Kuortti, J. (2007) *Jälkikoloniaalisia käännöksiä*. Teoksessa J. Kuortti, M. Lehtonen & O. Löytty (toim.). *Kolonialismin jäljet, keskustat, periferiat ja Suomi*. Helsinki: Gaudeamus.

Lacher, Wolfram (2013), *The Malian crisis and the challenge of regional security cooperation*. *Stability: International Journal of Security & Development*, 2(2): 18, s. 1-5. Saatavissa <<http://dx.doi.org/10.5334/sta.bg>>

Lyammouri, Rida (2013), *Northern Mali: Armed Groups, State Failure, and Terrorism*. HSPI Issue Brief 20, toukokuu 2013. The George Washington University: Homeland Security Policy Institute. Saatavissa <<http://www.gwumc.edu/hspi/policy/HSPI%20Issue%20Brief%2020%20Northern%20Mali.pdf>>

Maailman pankki (2013), *World Development Indicators 2013*. Washington DC: World Bank. Saatavissa < <http://databank.worldbank.org/data/download/WDI-2013-ebook.pdf>>

Mickler, David (2013), *The Mali intervention: Evolving security governance in Africa*. *Global Policy Journal* 11.3.2013. Saatavissa < <http://www.globalpolicyjournal.com/blog/11/03/2013/mali-intervention-evolving-security-governance-africa>>

Minority Rights Group International (2013) *World Directory on Minorities and Indigenous People - Mali: Overview*, toukokuu 2013. Saatavissa < <http://www.refworld.org/docid/4954ce5bc.html>>

Nyheim, David (2009) *The Global Balance Sheet: Emerging Security Threats and Multilateral Response Capabilities*. Working Paper, The Stanley Foundation's Strategy for Peace Conference, 15.-17.10.2009. International Conflict and Security (INCAS) Consulting Ltd. Lontoo. Saatavissa <http://www.stanleyfoundation.org/spc_2009/Nyheim.pdf>

Plett, Barbara (2013) *Mali conflict: Rewriting the UN's best made plans*. BBC News Africa, 22.1.2013. Saatavissa < <http://www.bbc.com/news/world-africa-21138107>>

Pringle, Robert (2006), *Democratization in Mali: Putting History to Work*. Washington DC: United States Institute of Peace. Saatavissa <
<http://www.usip.org/sites/default/files/PWOct2006.pdf>>

Roberto, Willian & Marília Closs, Giordano Ronconi (2013), *The Situation in Mali*. YK:n turvallisuusneuvosto, UFRGSMUN, UFRGS Model United Nations Journal, s. 71-97. Saatavissa <
<http://www.ufrgs.br/ufrgsmun/2013/wp-content/uploads/2013/10/The-Situation-in-Mali.pdf>>

Salomaa, Markku (2011) dosentti, Ulkopoliitiikan tutkimuksen säätiön hallituksen pj., Juhlapuhe säätiön ja ulkopoliittisen instituutin 50 -vuotisjuhlassa 22.9.2011 Finlandia -talolla. Saatavissa <
<http://www.ulkopoliitiikantutkimus.fi/15>>

Simpson, Chris (2014), *Mali's Kidal still waits for Resolution*. IRIN, www.irinnews.org. Saatavissa <
<http://www.irinnews.org/report/99649/mali-s-kidal-still-waits-for-resolution>>

Sipilä, Joonas & Tommi Koivula (2013), *Kuinka strategiaa tutkitaan*. Maanpuolustuskorkeakoulu, Strategian laitos, Julkaisusarja 2: Tutkimuselosteita No 50. Helsinki: Juvenes Print

SIPRI (2012), *The SIPRI Military Expenditure Database*, Stockholm International Peace Institute, Solna. Saatavissa <
<http://milexdata.sipri.org/result.php4>>

Sivonen, Pekka (toim.) (2013), *Suomalaisia näkökulmia strategian tutkimukseen*. Maanpuolustuskorkeakoulu, Strategian laitos, Julkaisusarja 1: Strategian tutkimuksia No 33. Tampere: Juvenes Print

Stewart, Dona J. (2013) *What is next for Mali? - The Roots of Conflict and Challenges to Stability*. Strategic Studies Institute and U.S. Army War College Press. Saatavissa <
<http://www.isn.ethz.ch/Digital-Library/Publications/Detail/?lng=en&id=173889>>

Tertrais, Bruno (2014) *Uranium from Niger: A key resource of diminishing importance for France*. DIIS Policy Brief, helmikuu 2014. Saatavissa <
http://en.diis.dk/files/publications/Policybriefs2014/PB2014_Niger-France-uranium_CVE_Bruno-Tertrais_web.pdf>

Thurston, Alexander & Andrew Lebovich (2013), *A Handbook on Mali's 2012-2013 Crisis*. Working Paper No. 13-001, Institute for the Study of Islamic Thought in Africa (ISITA): Working Paper Series, Northwestern University: Buffett Center. Saatavissa <<http://www.bcics.northwestern.edu/documents/workingpapers/ISITA-13-001-Thurston-Lebovich.pdf>>

Teirilä, Olli J. (2013) *The Challenges to Cooperation Posed by the Nexus of Terrorism and Organized Crime: Comparing the Situations Between the Andean and the Sahel Regions*. *Studies in Conflict & Terrorism*, 37:1, s. 18-40. Saatavissa <<http://dx.doi.org/10.1080/1057610X.2014.853605>>

UNHCR, The UN Refugee Agency (2013), *Mali Situation Overview, October 2013*. Saatavissa <<http://www.unhcr.org/pages/49e484e66.html>>

United States Africa Command (2012) *Program Overview: The Trans-Sahara Counterterrorism Partnership*. United States Africa Command. Saatavissa <<http://www.africom.mil/Doc/7432>>

UNODC (2013), *Transnational Organized Crime in West Africa: a Threat Assessment*. Wien: United Nations Office on Drugs and Crime. Saatavissa <<http://www.unodc.org/toc/en/reports/TOCTAWestAfrica.html>>

Welsh, May Ying (2013) *Making sense of Mali's armed groups*. Al Jazeera 17.1.2013. Saatavissa <<http://www.aljazeera.com/indepth/features/2013/01/20131139522812326.html>>

Whitehouse, Bruce (2012) *The Force of Action: Legitimizing the Coup in Bamako, Mali*. *Africa Spectrum*, 47, 2-3, 93-119. GIGA German institute of Global and Area Studies, Institute of African Affairs. Saatavissa <<http://journals.sub.uni-hamburg.de/giga/afsp/issue/view/83>>

Wing, Susanna D. (2013), *Briefing, Mali: Politics of a Crisis*. *African Affairs*, 112/448, s. 476-485. Oxford University Press (Royal African Society). Saatavissa <<http://afraf.oxfordjournals.org/content/early/2013/05/28/afraf.adt037#>>

Wulf, Eric & Farley Mesko (2013), *Guide to a Post-Conflict Mali*. Washington DC: C4ADS. Saatavissa <<http://www.c4ads.org/#!/what/cc7t>>

YK:n turvallisuusneuvoston lausunnot 2013/20, 2013/22 ja 2014/2. Saatavissa <
<http://www.securitycouncilreport.org/un-documents/malisahel/>>

YK:n turvallisuusneuvoston päätöslauselmat 2085 ja 2100. Saatavissa <
<http://www.securitycouncilreport.org/un-documents/malisahel/>>

YK:n turvallisuusneuvoston tiedote SC/10878, AFR/2502. Saatavissa <
<http://www.un.org/News/Press/docs//2013/sc10878.doc.htm>>